

Töötuskindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste
muutmise seaduse eelnõu seletuskirja juurde
Lisa

Märkuste ja ettepanekute tabel

Nr	Ettepaneku/märkuse sisu	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi seisukohad/vastused
Eesti Töötukassa (edaspidi töötukassa)		
1.	<p>Baasmääras töötuskindlustushüvitise leebem staažinõue ja pikem referentsperiood võrreldes kehtiva töötutoetusega võib tuua kaasa süsteemi ärakasutamise, tulemusena võib suurened registreeritud töötute arv ning võivad kasvada töötukassa tegevuskulud, kulud hüvitistele, teenustele ja ravikindlustusele.</p> <p>Baasmääras töötuskindlustushüvitise staažinõue ja referentsperiood eelnõus on võrreldes töötutoetusega märksa leebemad (vastavalt 6 kuud viimase 36 kuu jooksul/180 päeva viimase 12 kuu jooksul). Kuna töötuskindlustusstaaži arvestatakse sõltumata kuus töötatud päevade arvust, sh ka 1-päevane töötamine kuus annab ühe staažikuu, siis nt igas kuus ühe päeva (8 tundi) töötav ja tunnitasu alammääras töötasu teeniv inimene maksab töötuskindlustusmaksena 0,55 eurot kuus (arvestatud 2023. aastal kehtinud tunnitasu alammäära alusel (4,30 eurot)); staažinõude täitudes hakkab inimene saama töötuskindlustushüvitist baasmääras ehk nt 2024. aastal oleks see 374,48 eurot kuus. Praeguse töötutoetuse staažinõue on 180 päeva 12 kuu jooksul ehk töötutoetuse saamiseks peab viimase 12 kuu jooksul olema töötanud vähemalt 180 päeva. Muudatuse tulemusena võib suurened registreeritud töötute arv, kuna hüvitise saamise eesmärgil võivad registreeruda töötuna ka inimesed, kes seda praegu ei tee (nt hooajatöötajad, õpilased, tudengid jne). Selle nõ teist järku käitumusliku mõjuga ei ole muutuse mõju hindamisel ja kulude prognoosimisel arvestatud (vt ka punkt 1.5).</p> <p>Töötukassa hinnangul tuleks leida võimalusi riski realiseerumise ennetamiseks, nt piirata baasmääras töötuskindlustushüvitise saamist (nt kord 2-3 aasta jooksul); kehtestada staažile lävend (näiteks töötuskindlustusstaaži vähemalt 6/12 kuud töötuna arvelevõtmisele eelnenud 36 kuu jooksul, sh vähemalt 90 päeva töötamist referentsperioodi jooksul); või pikendada baasmääras töötuskindlustushüvitise staažinõuet.</p>	<p>Osaliselt arvestatud. Eelnõus on baasmääras töötuskindlustushüvitise staažinõue muudetud 6 kuult 8 kuule.</p> <p>Referentsperiood on ka kehtival nn sissetulekupõhisel töötuskindlustushüvitisel 36 kuud.</p> <p>Baasmääras hüvitise kvalifitseerumistingimused ei saa olla rangemad võrreldes sissetulekupõhise hüvitisega. Baasmääras hüvitis on mõeldud nendele, kes sissetulekupõhisele hüvitisele ei kvalifitseeru, mistõttu peavad kvalifitseerumistingimused olema leebemad. Baasmääras hüvitis pakub inimesele ka väiksemat kaitset võrreldes sissetulekupõhise hüvitisega.</p>

	<p>Lisaks tekib küsimus, kuivõrd õiglane on tasakaal kindlustatu panuse ja saadava kindlustuskaitse vahel (nt eeltoodud näite puhul on kindlustatu panus 3,30 eurot ja saadav kindlustuskaitse 2246,88 eurot kuue kuu jooksul). Kuna töösuhete iseloom on võrreldes 2002. aastal toimunud töötuskindlustussüsteemi rakendumisega muutunud, sh on kasvanud lühiajalise töötamise võimalused, vajaks töötuskindlustusstaži arvutamise põhimõtted täiendavat analüüsi, et leida optimaalne tasakaal kindlustatu panuse ja saadava kindlustuskaitse vahel.</p>	
2.	<p>Baasmääras töötuskindlustushüvitise mõju nende sihtrühmade toimetulekule, kes kaotavad õiguse saada hüvitist, ei ole piisavalt analüüsitud ning nende sihtrühmade kindlustuskaitsega mittehõlmamise eesmärk on ebaselge.</p> <p>Töötushüvitistest jäaks ilma 8668 inimest (sh tänased töötutoetuse saajad, kes ei ole kaetud töötuskindlustuskaitsega, sh füüsilisest isikust ettevõtjad, juhtimis- ja kontrollorgani liikmed, ettevõtluskonto omanikud, õppijad, aja- või reservteenistuses olijad, lapse kasvatamise, haiglaravil viibimise või hoolduskoormuse või puuduva töövõime alusel töötutoetuse saajad), kes seletuskirja kohaselt saavad puuduse korral edaspidi taotleda toimetulekutoetust.</p> <p>Muutuse tulemusena suunatakse kõige haavatavam osa tänastest töötutoetuse saajatest ühest riigi poolt rahastatavast süsteemist teise, samas enamik nendest ei kvalifitseeru toimetulekutoetusele, kuna selle maksmisel lähtutakse leibkonna, mitte indiviidi vajadusest. Seega puudub osadel töötajatel tulevikus töötamise ajal asendussissetulek. Eelnõu mõjuanalüüsist võib jääda eksitav mulje, et välja jäävad võrdsustatud isikud hakkavad saama toimetulekutoetust, mis tagaks neile sissetuleku töötamise ajaks. Mõjuanalüüsis tuleks selgelt välja tuua, kui paljud 8668-st inimesest kvalifitseeruksid toimetulekutoetusele ja kui suur osa ei kvalifitseeruks. Näiteks, kui lähtuda eelnõu seletuskirjas toodud Sotsiaalministeeriumi arvutustest, mille kohaselt kasvab muudatuste tõttu 2025. aastal toimetulekutoetust vajavate leibkondade arv 385, 2026. aastal 578, 2027. aastal 502 ning 2028. aastal 482 võrra, ning eeldada, et igas leibkonnas on üks töötuna registreeritud inimene, siis kvalifitseeruks toimetulekutoetusele 8668-st töötutoetusest ilmajääjast 2025. aastal vaid 385, 2026. aastal 578, 2027. aastal 502 ja 2028. aastal 482 inimest.</p>	<p>Osaliselt arvestatud ja seletuskirja täiendatud.</p> <p>Inimestele, kes pole töötanud, kindlustushüvitise maksmine ei oleks kooskõlas kindlustuse eesmärgiga (asendada töö kaotusega ära jäänud sissetulek). Samuti ei oleks see kooskõlas põhiseadusega, kuna riivaks töötuskindlustusmaksete tasujate omandipõhiõigust.</p> <p>Inimestel, kes ei ole töötuskindlustusmakset tasunud, järelikult ei olnud ka enne töötukassasse tulekut töist sissetulekut, mille kaotust tuleks kindlustussüsteemist asendada. Seega tegemist ei ole kindlustusjuhtumiga.</p> <p>Töötuskindlustuskaitse on olemas kõikidel inimestel, kes maksavad töötuskindlustusmakset.</p> <p>Kui inimesel puudus 3 aasta jooksul vajadus töise sissetuleku järele, siis järelikult olid muud vahendid, millest inimene oma toimetuleku tagas ning edaspidi tuleb hinnata, kas inimesel on vajadus riigipoolse abi järele.</p> <p>Kuigi töötusega kaasneb sageli suurem vaesusrisk, ei pruugi kõik töötud olla vaesed, kui neil on isiklikke sääste või muid tuluallikaid.</p>

<p>Kuna riik on varasemalt aktsepteerinud nt õppimist, lapse kasvatamist ja hoolduskoormust tööga võrdsustatud tegevusena, siis on vaja selgeid sõnumeid, kuidas toetab plaanitav muudatus hüvitisest ilmajääjaid tööotsingutel ja toimetulekul ning miks ei peeta otstarbekaks hõlmata neid sihtrühmi töötuskindlustuskaitsega (nt töötuskindlustusmakse tasumine neile makstavatelt tasudelt, hüvitistelt või toetustelt).</p>	<p>Kui inimene pole kokku puutunud tööturuga või ei ole piisavalt töötuskindlustusmakseid tasunud (puudub kaheksa kuud töötuskindlustusstaazi), kuid kellel praegu tekib õigus töötutoetusele muu tegevuse (nt õppimine, lapse kasvatamine) alusel ja kelle tulevikus puuduvad vahendid igapäevaseks toimetulekuks, nendele pakub riik abi toimetulekutoetuse süsteemist.</p> <p>Toimetulekutoetus on riigi rahaline abi puuduses inimesele või perele, mis tagab minimaalsed vahendid igapäevaseks eluks (toit, ravimid, riided, eluasemekulud jms). Toimetulekutoetuse puhul võetakse arvesse inimese eluaseme kulud (üür, korterelamu haldamise kulu, sh remondiga seotud kulu, korterelamu renoveerimiseks võetud laenu tagasimakse, veevarustuse ja reovee ärajuhtimise teenuste maksumus, soojaveevarustuseks tarbitud soojusenergia või kütuse maksumus, kütteks tarbitud soojusenergia või kütuse maksumus, elektrienergia tarbimisega seotud kulu, majapidamisgaasi maksumus, maamaksukulu, mille arvestamise aluseks on kolmekordne elamualune pind, hoone kindlustuse kulu, olmejäätmete veo tasu). Samuti võetakse toimetulekutoetuse määramisel arvesse ka eluaseme soetamiseks võetud laenu kulusid sarnaselt üürikuludega.</p> <p>Toimetulekutoetust on õigust saada inimesel või perel, kelle kuu netosissetulek pärast eluasemekulude mahaarvamist on alla kehtestatud toimetulekupiiri. 2024. aastal on toimetulekupiir järgmine: pere esimesele või ainsale liikmele 200</p>
--	---

		<p>eurot, igale järgmisele täiskasvanud pereliikmele 160 eurot ja igale alaealisele lapsele 240 eurot.</p> <p>Töötutoetuse puhul tegelikku abivajadust ei hinnata, kõigile makstakse toetust ühessuguses suuruses (2024. aastal on 362,70 eurot 31 päeva eest). Töötutoetuse saajate hulgas on inimesed, kes saavad ka toimetulekutoetust lisaks, kuna töötutoetus ei kata nende realselt abivajadust. Seega on igati põhjendatud, et riik suunab haavatavama sihtrühma teise süsteemi, kus nende tegelikku abivajadust hinnatakse ja inimesed saavad abi vastavalt nende vajadusele.</p> <p>Näide: Töötu elab koos kahe alaealise lapsega. Mõlema lapse pealt laekub sissetulekuks peretoetus 80 € kuus. Lisaks saab pere elatisabi kummagi lapse eest 100 € kuus. Seega perekonna sissetulek on kokku 320 € (80 + 80 + 100 + 100). Elamispinna on 2-toaline korter üldpinnaga 51 m² ning eluruumi kulud koos eluaseme soetamiseks võetud laenu maksega kokku on kuus 430 €.</p> <p>Arvestuslik toimetulekutoetuse summa kujuneb järgmiselt: pere toimetulekupiir 680 € (200 + 240 + 240) + eluasemekulud 430 € - sissetulek 360 € = toimetulekutoetus 750 € (võrdle töötutoetus 362 eurot).</p> <p>Kui inimene toimetulekutoetusele ei kvalifitseeru, siis järelkult leibkonnas on vahendid igapäevaseks toimetulekuks olemas ning puudub vajadus riigipoolse abi järele.</p> <p>Pereliikmetel on ka teiste liikmete osas ülalpidamiskohustus.</p>
--	--	---

		<p>Põhiseaduse § 27 järgi on perekond kohustatud hoolitsema oma abivajavate liikmete eest. Alla 21-aastane õppiv noor on õigustatud vanematelt ülalpidamist saama õpingute ajal. Abikaasad on vastastikku kohustatud perekonda ülal pidama.</p>
3.	<p>Baasmääras töötuskindlustushüvitisele ei teki õigust ebatüüpilistes töösuhetes olevatel inimestel (nt füüsilisest isikust ettevõtjad, juhatuse liikmed), sealjuures füüsilisest isikust ettevõtjate olukord läheb halvemaks (praegu saavad nad töö või tööga võrdsustatud tegevuse alusel töötutoetust, kuid baasmääras töötuskindlustushüvitisele neil õigust ei teki).</p> <p>See on vastuolus Euroopa Komisjoni soovitusel, mille kohaselt „Sotsiaalkaitset võiks aidata tugevdada töötushüvitiste katvuse laiendamine ja nende saamise miinimumkriteeriumide leevendamine, eelkõige lühiajalist tööd tegevate ja ebatüüpilises töösuhetes olevate inimeste puhul, ning pensionide piisavuse suurendamine“. Samuti rõhutab Euroopa Komisjoni <i>Joint Employment Report1</i>, et füüsilisest isikust ettevõtjate vaesuse määr on Eestis üks kõrgemaid: „Among the self-employed, the poverty rate was higher than the EU average in eight Member States, and as high as 30.9% and 55.8% in Estonia and Romania respectively.“ (lk 130).</p> <p>Ebatüüpiliste töövormide hõlmamine töötuskindlustuskaitse alla on Vabariigi Valitsuse tegevusplaanis, ettepanekut oodatakse 2025. aasta maiks („Analüüs ja ettepanekud uutele töövormidele (juhtimis- ja kontrollorgani liikmete, ettevõtluskonto omanike, füüsilisest isikust ettevõtjate) töötuskindlustuskaitse laiendamise võimaluste kohta“). Seega võib tekkida olukord, kus baasmääras töötuskindlustushüvitise käivitamisel kaotavad füüsilisest isikust ettevõtjad õiguse töötutoetusele, kuid 2025. aasta analüüsi tulemusena hõlmatakse nad töötuskindlustussüsteemi. Selline ühe sihtrühma sissevälja lülitamine lühikese aja jooksul tekitab usaldamatust töötushüvitiste süsteemi suhtes. Lisaks võib ebatüüpiliste töövormide kindlustamisega seoses tekkida vajadus muuta veelkord töötushüvitiste disaini (nt staažinõudeid, referentsperioodi jm) ja teha infosüsteemides arendusi.</p> <p>Töötuskindlustussüsteemi terviklikkuse ja infosüsteemide võimalikult tõhusa arendusprotsessi huvides oleks mõistlik analüüsida ja rakendada</p>	<p>Selgitatud.</p> <p>Füüsilisest isikust ettevõtjate, juhatuse liikmete, ettevõtluskonto kaudu kaupa müüvate või teenust osutavate inimeste töötamine erineb oluliselt klassikalises töösuhetes olevate inimeste töötamisest (nt millisel tasul arvestada kindlustusmakset, millist sündmust lugeda töötuse riski realiseerumiseks, millistel tingimustel pakkuda töötuskindlustuskaitset), mistõttu tehakse muudatused etapiti.</p> <p>Kõikide muudatuste ühte sidumine teeks puudutatud isikute jaoks muudatuste sisust arusaamise, selle menetlemise kui ka rakendamise ebamõistlikult keerukaks.</p> <p>Valitsuse tegevusprogramm 2023–2027 näeb ette, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium analüüsib töötuskindlustuskaitse laiendamise võimalusi uutele töövormidele (juhtimis- ja kontrollorgani liikmed, ettevõtluskonto omanikud, füüsilisest isikust ettevõtjad) ja esitab asjakohased ettepanekud 2025. aasta juuniks.</p> <p>Optimaalseima lahenduse leidmine eeldab põhjalikku analüüsi ning läbirääkimisi teiste sihtrühmadega ning sotsiaalpartnerite ja ekspertide kaasamist.</p> <p>Töötuskindlustusstaaži arvutamise põhimõtteid käesoleva eelnõuga ei muudeta, kuna pakutud staažiarvestuse</p>

	<p>eelnimetatud muudatusi, punktis 1.1 viidatud töötuskindlustusstaaži arvutamise põhimõtteid ning punktis 1.2 viidatud kindlustuskaitse laiendamise võimalusi samaaegselt (s.o. mitte varem kui 2026. aastal).</p>	<p>muudatused tooksid kaasa ebavõrdse kohtlemise. Töötuskindlustusstaaži arvutamise põhimõtete muutmist analüüsitakse iseendale tööandjate kindlustustingimuste väljatöötamisel ning juhul, kui uute sihtrühmade kindlustusskeemi liitmisel on põhjendatud ka klassikalistes töösuhetes olevate inimeste kindlustusstaaži muutmise, siis tehakse vastavad muudatused.</p>
<p>4.</p>	<p>Eelnõuga luuakse võimalus töövõimetoetuse ja baasmääras töötuskindlustushüvitise samaaegseks saamiseks, mis võimendab vastandlikke ootusi tööotsingu aktiivsuse osas puuduva töövõimega toetuse ja hüvitise saajatele.</p> <p>Muudatuse tulemusel tekib eelnõu kohaselt vähenenud töövõimega inimestel õigus töövõimetoetusega samal ajal baasmääras töötuskindlustushüvitisele. Muudatuste järel oleks kuine asendussissetulek (töövõimetoetus ja baasmääras hüvitis) osalise töövõimega inimesel 738 eurot ning puuduva töövõimega inimesel 1012,2 eurot ehk võrreldes praeguse süsteemiga oleks asendussissetuleku kasv ligi kahekordne, mistõttu on eelnõu seletuskirja alusel mõju sihtrühmale suur. Samas ei ole analüüsitud vastuolulist olukorda, kus töövõimetoetuse seadus ei eelda puuduva töövõimega inimestel aktiivsust tööturul, kuna tulenevalt nende tõsistest tervisepiirangutest on nende tõenäosus leida sobiv töö väga väike. Töötuskindlustuse seadus aga eeldab aktiivseid tööotsinguid hüvitise saamiseks. Ebaselgeks jääb kumba lähenemist tuleb puuduva töövõimega inimestelt eeldada, st kas nendelt tuleks nõuda aktiivset tööotsingut sarnaselt teiste töötuskindlustushüvitise saajatega või lubada neil tulenevalt tervisepiirangutest olla mitteaktiivne. Kuna baasmääras töötuskindlustushüvitisele juurdepääs on eelnõu kohaselt lihtsam kui senisele töötuskindlustushüvitisele, siis on tõenäoline, et rohkem puuduva töövõimega inimesi tuleb töötuna arvele ja see mõjutab lisaks hüvitistele ka tööturuteenuste kulude kasvu.</p>	<p>Selgitatud.</p> <p>Ka kehtivas süsteemis saavad vähenenud (osalise ja puuduva) töövõimega inimesed töötuskindlustushüvitist (kes on 12 kuud tasunud töötuskindlustusmakset ja näiteks koondatud) ja peavad seejuures hüvitise saamiseks täitma töötü kohustusi.</p> <p>Töötuskindlustushüvitise saaja peab: täitma individuaalset tegevuskava, osalema vähemalt kord 30 päeva jooksul nõustamisel, otsima tööd iseseisvalt ja teavitama töötukassat enda tööotsingutest, olema valmis vastu võtma sobiv töö ja tööle asuma.</p> <p>Täpselt samasugused kohustused kehtivad ka baasmääras töötuskindlustushüvitise saamisel. Seega olukord uues süsteemis võrreldes kehtiva süsteemiga ei muutu.</p> <p>Üldjuhul peaks tõesti olema välistatud aktiivsuse nõuete rakendamine juhtudel, kui inimene ei ole võimeline töötama (puuduva töövõimega). Kui aga puuduva töövõimega inimesel on kindlustusstaažinõue täidetud, siis järelikult on ta töötanud ja</p>

		<p>kindlustusmakseid tasunud, mistõttu on nendel samasugused õigused ja kohustused nagu ülejäänud kindlustushüvitise saajatel. Kui inimene on tervise takistusest tulenevalt siiski suuteline töötama, siis on ta ka suuteline täitma aktiivsuse nõudeid. Ka kehtivas süsteemis, kui puuduva töövõimega inimene on suuteline töötama ja tal on soov tööturule liikuda, siis peab ta vastavat abi töötukassast saama.</p>
5.	<p>Seletuskirjas toodud kulude prognoosis ei ole arvestatud käitumusliku mõjuga, mida planeeritud muudatused võivad kaasa tuua. Kuivõrd baasmääras töötuskindlustushüvitise tingimused on võrreldes praeguse töötuskindlustushüvitise ja töötutoetusega leebemad ning baasmääras töötuskindlustushüvitise suurus võrreldes minimaalse nõutava sissemaksega arvestatava suurusega, siis esineb oluline risk, et baasmääras töötuskindlustushüvitisele kvalifitseerumiseks leiavad inimesed võimaluse lühiajaliselt töötada ning end hüvitise saamise eesmärgil seejärel töötuna registreerida. Potentsiaalselt lisanduvateks sihtrühmadeks võivad olla näiteks juhatuse liikmed ja FIE-d, õpilased/tudengid (isik, kes õpib õppeasutuses statsionaarses õppes või täiskoormusega õppes, keskhariduse tasemel toimivas statsionaarses õppes, kutseõppe statsionaarses õppes või kõrghariduse tasemel toimivas täiskoormusega õppes) ja puuduva töövõimega isikud, kes kvalifitseeruvad baasmääras töötuskindlustushüvitisele muu hõive alusel. Seda, kui palju inimesi seadusemuudatuse järgselt täiendavalt töötuna arvele tuleks, ei ole võimalik täpselt prognoosida, kuid arvestades baasmääras töötuskindlustushüvitise leebeid tingimusi võib see töötute arvu ja töötuskindlustuse kulusid oluliselt suurendada. Näiteks, kui muudatuse tulemusena lisandub 1000 registreeritud töötut, kes kvalifitseeruvad baasmääras töötuskindlustushüvitisele, suurenevad hüvitisega seotud otsesed kulud ca 2,5 miljoni euro võrra (arvutus teostatud 2023. aasta alampalga alusel leitud baasmääras töötuskindlustushüvitise põhjal). Registreeritud töötute arvu järsu suurenemise korral võib lisaks rakenduda ka töötuskindlustushüvitise ja baasmääras töötuskindlustushüvitise pikendamine, mis suurendab kulusid veelgi.</p>	<p>Osaliselt arvestatud ja täiendatud seletuskirja.</p> <p>12 kuu jooksul uuesti töötuks jäädes saab jätkata sama liiki töötuskindlustushüvitisega. Hüvitise liik uuesti töötuna arvele tulles ei sõltu enam töö- või teenistussuhte lõpetamise alusest, st et inimene, kes sai varasemalt baasmääras töötuskindlustushüvitist ja 12 kuu jooksul koondati või lõppes tähtajaline tööleping, ei saa uuesti arvele tulles jätkata sissetulekupõhise töötuskindlustushüvitisega ning ka vastupidi. Inimene, kes sai sissetulekupõhist töötuskindlustushüvitist ja jääb 12 kuu jooksul uuesti töötuks, saab sissetulekupõhise töötuskindlustushüvitisega jätkata. Viimane muudatus on tehtud põhjusel, et sissetulekupõhise töötuskindlustushüvitise saajad oleksid motiveeritud kiiremini tööturule tagasi liikuma, kui neil on kindlus, et kui töö neile ei sobi vmt, siis nad saavad hüvitisega jätkata. Kui sissetulekupõhise hüvitise saajad hakkavad liikuma kiiremini tööle, siis sellel on kulusid vähendav mõju. Samuti kui baasmääras hüvitise saaja uuesti arvele tulles saab jätkata ainult baasmääras</p>

	<p>Lisaks pole praeguses prognoosis arvestatud töötuskindlustushüvitiste jätkamise tingimuste muudatustega kaasnevaid kulusid (jätkamise tingimused muutuvad senisega võrreldes leebemaks - 12 kuu jooksul uuesti töötuks jäädes saab jätkata sama liiki töötuskindlustushüvitisega; hüvitise liik uuesti töötuna arvele tulles ei sõltu enam töö- või teenistussuhte lõpetamise alusest), millest tulenevad võivad ka töötuskindlustushüvitiste kulud edaspidi suurenda ca 1-2 miljoni euro võrra aastas.</p>	<p>hüvitisega (tähtajalise lepingu lõppemine ja koondamine ei anna õigust edasi saada sissetulekupõhist töötuskindlustushüvitis nii nagu kehtiva korra järgi on peale töötutoetust võimalik saada sissetulekupõhist töötuskindlustushüvitist), siis ka sellel on kulusid vähendav mõju. Prognoosis on arvestatud, et kulude vähenemised tasakaalustavad kulude suurenemise.</p>
6.	<p>Baasmääras töötuskindlustushüvitisega seotud kulude finantseerimine töötuskindlustusvahenditest seab ohtu töötuskindlustusvahendite jätkusuutlikkuse.</p> <p>Rahandusministeeriumi 2024. aasta kevadise makroprognoosi alusel koostatud töötuskindlustusvahendite prognoos näitab, et baasmääras töötuskindlustushüvitisega seotud kulude rahastamisel töötuskindlustuse vahenditest oleks töötukassa tulemlaenu aastatel 2025-2028 negatiivne (-18 kuni -30 miljonit eurot aastas), sh töötuskindlustushüvitiste sihtfondi, millest rahastatakse sissetulekupõhist ja baasmääras töötuskindlustushüvitist, tulemlaenu oleks veelgi suuremas miinuses (-34 kuni -47 miljonit eurot aastas). Töötukassa netovara väheneks 569 miljonilt eurolt (2023. aasta lõpu seis) 2028. aasta lõpuks 470 miljoni euroni, sh töötuskindlustushüvitiste sihtfondi vahendid kahaneksid 230 miljonilt eurolt (2023. aasta lõpu seis) 55 miljoni euroni ehk I sihtfondis oleks 2028. aasta lõpuks varuks vähem kui kolmandik aastastest töötuskindlustushüvitiste (sissetulekupõhine ja baasmääras töötuskindlustushüvitis) kulust. Kui töötuskindlustushüvitiste kulud osutuvad prognoositust suuremaks või keerulisemast majandusolukorrast tulenevalt rakendub ka töötuskindlustushüvitiste pikendamise, on surve töötuskindlustushüvitiste sihtfondi vahenditele veelgi suurem.</p> <p>Seega eelnõus esitatud kujul hüvitise lisandumisel ja eeldusel, et jätkatakse tänaste teenuste ja hüvitiste korraldusega, ei piisa kehtiva määraga töötuskindlustusmaksetest laekuvatest vahenditest.</p>	<p>Teadmiseks võetud ja selgitatud. Töötuskindlustusvahendite jätkusuutlikkus sõltub töötuskindlustuse kuludest ja tuludest. Töötuskindlustuse kulud ei sõltu ainuüksi kuludest hüvitistele vaid ka kuludest teenustele ja töötukassa tegevuskuludest. Töötukassa tulud sõltuvad töötuskindlustusmaksete laekumisest ja netovarade investeerimistulust. Töötukassa tulud ja kulud omakorda sõltuvad majandusolukorrast. Töötukassa nõukogu esitab valdkonna eest vastutava ministri kaudu Vabariigi Valitsusele järgmise nelja aasta töötuskindlustusmaks määrade kohta ettepaneku hiljemalt jooksva kalendriaasta 1. septembriks, tehes põhjendatud juhul ettepaneku muuta kehtestatud tulevaste kalendriaastate määrasid. Ettepanekuga koos esitatakse analüüs, millest nähtub töötuskindlustusmaks määrade piisavus töötukassa eesmärkide saavutamiseks järgmise nelja aasta jooksul, arvestades makromajanduslikku ja tööturu arengu prognoosi. Töötukassa võtab aluseks</p>

		Rahandusministeeriumi suvise majandusprognoosi. Töötukassa nõukogul on võimalus töötuskindlustusmakse määrade tõstmise kõrval kaaluda ka muid valikuid, nt sihtkapitali ülekantavate vahendite määra kehtestamisel seda, millises mahus rahastada tööturuteenuseid töötuskindlustusvahenditest.
7.	Eelnõu tuleks täiendada § 1 uue punktiga 10 töötuskindlustuse seaduse (TKindlS) § 8 lg 2 p 2 muudatusega järgmises sõnastuses, muutes ühtlasi järgnevate punktide numeratsiooni: „10) paragrahvi 8 lõike 2 punktis 2 asendada tekstiosa „aja, asendus- või reservteenistuses“ tekstiosaga „ajateenistuses, korralises asendusteenistuses või erakorralises reservasendusteenistuses“;“ Selgitus: Eelnõu § 7 punktiga 6 ja § 8 punktiga 1 muudetakse tööturumeetmete seaduse paragrahvi 8 lõike 4 punkti 11 ja töövõimetoetuse seaduse § 12 lõike 1 punkti 14 ning kehtiv „aja-, asendus- või reservteenistus“ asendatakse „ajateenistuse, korralise asendusteenistuse või erakorralise reservasendusteenistusega“. Muudatused jõustuvad üldises korras. Et eelnimetatud teenistused oleksid kõikides töötukassa tegevust reguleerivates seadustes käsitletud ühtmoodi, tuleb muuta ka töötuskindlustuse seaduse § 8 lõike 2 punkti 2 ning muudatused jõustada samal ajal. Kuna töötuna arvelolekut ei lõpetata reservteenistuse ja reservasendusteenistuse puhul, siis ei anna need tegevused õigust hüvitise maksmise jätkamiseks.	Arvestatud.
8.	Eelnõu § 1 punktis 27 tuleks muuta TKindlS § 52 ⁷ lõiget 4 ja sõnastada järgmiselt: „(4) Kindlustatul, kellele on jätkatud töötuskindlustushüvitise maksmist enne 2025. aasta 1. juulit käesoleva seaduse kuni 2025. aasta 30. juunini kehtinud redaktsiooni § 8 lõike 2 alusel ning kelle hüvitise periood lõpeb pärast 2025. aasta 29. juunit, on õigus baasmääras töötuskindlustushüvitisele vahetult pärast jätkatud hüvitise lõppemist käesoleva seaduse § 61 lõigetes 4 ja 5 sätestatud tingimustel. Selgitus: sätte sõnastus peaks katma ka need juhtumid, kus töötuskindlustushüvitise maksmist jätkatakse 2025. aasta 30. juunil ning pärast seda võib inimesel tekkida õigus baasmääras töötuskindlustushüvitisele, mistõttu on õige öelda, et töötuskindlustushüvitise maksmist on jätkatud enne 2025. aasta 1. juulit.	Arvestatud. Eelnõus muudetud jõustumise aeg (2025. aasta 1. juuli asemel 2026. aasta 1. jaanuar).

9.	<p>Eelnõu §-s 5 tuleks muuta tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja täitemenetluse seadustiku rakendamise seaduse § 118 ning asendada sõna „makstud“ sõnaga „makstavate“.</p> <p>Selgitus: täpsustus on vajalik, kuna enne 01.07.2025 määratud töötutoetust makstakse edasi ka pärast 01.07.2025 ja ka nende puhul kohaldatakse täitemenetluse seadustiku kuni 2025. aasta 30. juunini kehtinud redaktsiooni § 131 lõike 1 punktis 5 sätestatut.</p>	<p>Arvestatud. Eelnõus muudetud jõustumise aeg (2025. aasta 1. juuli asemel 2026. aasta 1. jaanuar).</p>
10.	<p>Eelnõu § 7 punktis 8 tuleks muuta tööturumeetmete seaduse (TöMS) § 9 lõige 8 punkti 1 sõnastust ning sättest tuleb välja jätta tekstiosa „Eestis või Eestist lähetatud töötajana välisriigis“, kuna sobiva töö määramisel võetakse arvesse kõik töötamised nii Eestis kui ka välisriigis.</p>	<p>Arvestatud.</p>
11.	<p>Eelnõu § 7 punkt 12 TöMS § 28 muudatus tuleb selguse huvides eelnõust välja jätta, kuna töötutoetust võidakse määrata (nt § 33 lg 5 ja 6 alusel) ja toetuse maksmine lõpetada ka pärast 30.06.2025, mistõttu on inimesel õigus esitada vaie töötutoetuse määramisele ka pärast eelnõu muudatuste jõustumist. Inimesele peaks seadusest selgelt nähtuma, kas ja kellele saab esitada vaide.</p> <p>Kui TöMS § 28 muudatus jääb eelnõusse, peaks TöMS § 28 sõnastusse jääma sõna „või“ ja muudatus tuleks sõnastada järgmiselt:</p> <p>„Isik, kes leiab, et töötuna arvelevõtmisel, tegevuskava koostamisel või tööturumeetmete pakkumisel on rikutud tema õigusi või piiratud tema vabadusi, võib esitada vaide töötukassale.“</p> <p>Selgitus: vaide saab esitada, kui töötuna arvelevõtmisel, tegevuskava koostamisel või tööturumeetmete pakkumisel on rikutud isiku õigus ning vaide esitamiseks ei pea olema rikutud kõiki nimetatud asjaolusid.</p>	<p>Arvestatud.</p>
12.	<p>Eelnõu § 7 punktis 15 tuleks TöMS § 33 lõige 6 sõnastada järgmiselt:</p> <p>(6) Kui isik on enne 2025. aasta 1. juulit esitanud töötukassale töötutoetuse saamise avalduse ja töötutoetuse maksmise kohta ei ole tehtud otsust enne 2025. aasta 1. juulit, tehakse asjakohane otsus käesoleva seaduse kuni 2025. aasta 30. juunini kehtinud redaktsiooni alusel.</p> <p>Selgitus: sõnastusettepanek on tehtud sarnaselt töötuskindlustuse seaduse § 527 lõike 3 sõnastusele. Mõlemal juhul on oluline, et asjakohane otsus tehakse käesoleva seaduse kuni 2025. aasta 30. juunini kehtinud redaktsiooni alusel, kui otsust ei ole tehtud enne 2025. aasta 1. juulit.</p>	<p>Arvestatud. Eelnõus muudetud jõustumise aeg (2025. aasta 1. juuli asemel 2026. aasta 1. jaanuar).</p>

13.	<p>Eelnõu § 7 punktis 15 TöMS § 33 lõige 7 sõnastada järgmiselt:</p> <p>„(7) Isikule, kellele on määratud töötutoetus käesoleva seaduse kuni 2025. aasta 30. juunini kehtinud redaktsiooni alusel ning kelle töötutoetuse saamise periood lõppeb pärast 2025. aasta 30. juunit, kohaldatakse käesoleva seaduse kuni 2025. aasta 30. juunini kehtinud redaktsiooni kuni toetuse maksmise lõpetamiseni.“.</p> <p>Selgitus: sättes tuleks asendada lauseosa „makstakse töötutoetust või kellele töötutoetuse maksmine on peatatud“ lauseosaga „on määratud“, kuna nii töötutoetuse maksmine kui ka maksmise peatamine on asjakohased, kui töötutoetus on määratud. Selliselt on sätte sõnastus lihtsam ja arusaadavam.</p>	<p>Arvestatud. Eelnõus muudetud jõustumise aeg (2025. aasta 1. juuli asemel 2026. aasta 1. jaanuar).</p>
14.	<p>Eelnõu §-s 9 tuleks täpsustada viiteid samaaegselt jõustuvatele sätetele. Juhul, kui eelnõus muutub sätete numeratsioon, tuleks hiljem ka jõustumissättes viiteid vastavalt muuta.</p> <p>Eelnõu on kavandatud jõustuma 1. juulil 2025. aastal. Juhul, kui Riigikogu menetleb eelnõud 2024. a sügisel, jääb töötukassal valmiduse loomiseks ja muudatuste rakendamiseks aega umbes pool aastat.</p> <p>Teeme ettepaneku jõustada muudatused alates 2026. aasta 1. jaanuarist, et aeg eelnõus toodud muudatuste kvaliteetseks ja tõrgeteta rakendamiseks oleks piisav. Töötukassa soov on veenduda infosüsteemide poolt toetatud hüvitiste määramise ja maksmise protsesside õigsuses ja töökindluses. Arvestades baasmääras töötuskindlustushüvitisega seotud infosüsteemide arendusvajadust ja menetlemise automatiseerimise suurt potentsiaali, on muudatuse rakendamisel kandev roll just infosüsteemide arendustel.</p> <p>Teeme ettepaneku sõnastada eelnõu § 9 järgmiselt:</p> <p>„Käesoleva seaduse § 1 punktid 1, 3–6, 8–16, 18–20, 22–27, §-d 2–6, § 7 punktid 1–5 ja 7–17 ning § 8 punktid 3 ja 8 jõustuvad 2026. aasta 1. jaanuaril.“.</p>	<p>Arvestatud. Eelnõus muudetud jõustumise aeg (2025. aasta 1. juuli asemel 2026. aasta 1. jaanuar).</p>
15.	<p>Eelnõu seletuskirjas punkti 2.3 seitsmes lõik tuleb sõnastada järgmiselt:</p> <p>“Ühe töötuskindlustussüsteemi rakendamise eelduseks on leebem kindlustusstaaži nõue võrreldes kehtiva olukorraga. 2023. aastal määrati töötuskindlustushüvitis 28%, korruga said töötuskindlustushüvitist ja töövõimetoetust 4,9% ning töötutoetus määrati 28,3% uutest registreeritud töötutest. Töötuskindlustushüvitiseta jäädakse peamiselt seetõttu, et kindlustusstaaži nõue ei ole täidetud, seega on ühe süsteemi rakendamise eelduseks kindlustusstaažinõuete leevendamine.</p>	<p>Arvestatud.</p>

	<p>Vastasel juhul langeks töötushüvitiste katvus võrreldes tänasega.”</p> <p>Selgitus: selgituses on täpsustatud, et 2023. aastal määrati töötuskindlustushüvitis 28% uutest registreeritud töötutest ning korruga said töötuskindlustushüvitist ja töövõimetoetust 4,9%. Töötutoetus määrati 28,3% uutest registreeritud töötutest.</p>	
16.	<p>Eelnõu seletuskirjas § 1 punkti 6 selgituses tuleb seitsmenda lõigu esimene lause sõnastada:</p> <p>“Vahetult pärast hüvitisega jätkamist tähendab, et hüvitis vahepeal ei katke ja kindlustatu ei pea esitama baasmääras töötuskindlustushüvitise saamiseks avaldust.”</p> <p>Selgitus: täpsustus on vajalik selguse huvides, et olukorras, kui kindlustatul tekib vahetult pärast sissetulekupõhise töötuskindlustushüvitisega jätkamist õigus baasmääras töötuskindlustushüvitisele, ei pea ta hüvitise saamiseks esitama uut avaldust.</p>	Arvestatud.
17.	<p>Eelnõu seletuskirjas § 1 punkti 11 TKindlS § 8² lg 4 selgituse lõigus tuleb läbivaldt täpsustada, et eelmise kalendriaasta töötasu alammäära alla mõeldakse eelmise kalendriaasta 1. juulil kehtinud töötasu alammäära:</p> <p>“Lõige 4 sätestab, et töötuskindlustushüvitise maksmise jätkamisel arvutatakse hüvitise suurus sõltuvalt hüvitise liigist §-s 9 või 9¹ sätestatu kohaselt. Hüvitisega jätkamisel arvutatakse töötuskindlustushüvitise suurus ümber. Sissetulekupõhise töötuskindlustushüvitise puhul lähevad arvesse viimasele kolmele töötamise kuule eelnenud üheksal töötamise kuul makstud tasud, millelt on kinni peetud töötuskindlustusmaksed. Arvestades, et baasmääras hüvitise suurus on seotud eelmise kalendriaasta 1. juulil kehtinud töötasu alammääraga, võib hüvitise suurus muutuda, kui kalendriaasta on hüvitise jätkamise hetkeks vahetunud. Näiteks kui baasmääras hüvitise maksmine jääb pooleli 2025. aastal (hüvitise suurus on 50% 2024. aasta töötasu alammäärast) ning kindlustatu jääb 12 kuu jooksul uuesti töötuks ja hüvitist jätkatakse 2026. aastal, siis hüvitise suuruse arvutamisel võetakse aluseks 2025. aasta 1. juulil kehtinud töötasu alammäär.”</p> <p>Selgitus: selgitus tuleb viia vastavusse töötuskindlustuse seaduse § 8² lõike 4 sõnastusega, mille kohaselt arvutatakse töötuskindlustushüvitise maksmise jätkamisel hüvitise suurus sõltuvalt hüvitise liigist vastavalt §-s 9 või 9¹ toodule. Nii §-s 9 kui ka</p>	Arvestatud.

	<p>§-s 9¹ on sätestatud, et töötuskindlustushüvitise suurus ühe kalendripäeva eest arvutatakse töölepingu seaduse § 29 lõike 5 alusel kehtestatud eelmise kalendriaasta 1. juulil kehtinud kuu töötasu alammäära alusel.</p>	
18.	<p>Eelnõu seletuskirjas § 7 punkti 8 selgituse viimast lõiku tuleb täiendada tekstiosaga: “Punktis 6 on jäetud välja, et õppimise aja hulka ei arvata akadeemilisel puhkusel viibimise aega, kuna tööga võrdustatud tegevusena käsitletakse üksnes õppimist, lisaks on oluline, et õpingud peavad olema lõppenud. Akadeemilisel puhkusel olemine ei takista õpingute lõpetamist.” Selgitus: võrreldes kehtiva tööturumeetmete seaduse § 18 lg 3 on muudetud ka punkti 6.</p>	Arvestatud.
19.	<p>Eelnõu seletuskirjas mõjude osas punkti 6.1.1 viimase lõigu eelviimases lauses tuleb asendada sõna “töötushüvitisele” sõnaga “töötutoetusele”. Ettepanek on sõnastada lause järgmiselt: “Muudatus mõjutab negatiivselt neid inimesi, kes küll praeguse korra järgi kvalifitseerusid töötutoetusele, kuid kel uues süsteemis õigust baasmääras hüvitisele ei teki.” Selgitus: täpsustus on vajalik, kuna lauses mõeldakse, et muudatus mõjutab negatiivselt neid inimesi, kes praeguse korra järgi kvalifitseerusid töötutoetusele, kuid kel uues süsteemis õigust baasmääras hüvitisele ei teki.</p>	Arvestatud.
20.	<p>Eelnõu seletuskirjas mõjude osas punkti 6.1.2 viienda lõigu viimases lauses tuleb välja jätta tekstiosa “(ei ole enne uuesti töötuna arveletulekut vahepeal töötanud, st uuesti vähemalt kuus kuud töötuskindlustusstaaži kogunud)”. Selgitus: Sulgudes olev märkus on segadust tekitav, justkui õigus hüvitisele või toetusele tekiks ka ilma töötamiseta.</p>	<p>Osaliselt arvestatud. Täiendatud seletuskirja.</p> <p>Kehtivas süsteemis töötutoetuse määramine ei oma mingit mõju kindlustusstaažile ja seega kindlustatu õigusele peale töötutoetust saada töötuskindlustushüvitist. Ehk siis kehtivas süsteemis on peale töötutoetust kindlustatul õigus saada sissetulekupõhist töötuskindlustushüvitist juba peale ühe päevast töötamist.</p> <p>Kindlustussüsteemis iga töötuskindlustushüvitise määramine toob kaasa kindlustusstaaži nullimise. Baasmääras töötuskindlustushüvitise määramisega nullitakse referentsperioodil (töötuna arvele</p>

		võtmisele eelnenud 36 kuu) kogunenud kindlustusstaaž. Sissetulekupõhise hüvitise puhul nullitakse kogu staaž. Selleks, et saaks uuesti hüvitist määrata, peab inimesel olema täidetud vastava hüvitise kindlustusstaaži nõue, mis tähendab seda, et inimene peab olema baasmääras hüvitise saamiseks vahepeal 8 kuud töötanud ja töötuskindlustusmaksleid maksnud.
21.	Eelnõu seletuskirjas mõjude osas punkti 6.1.2 kuuenda lõigu kolmandas lauses tuleb täpsustada, et eelmise kalendriaasta kuu töötasu alammäära alla mõeldakse eelmise kalendriaasta 1. juulil kehtinud kuu töötasu alammäära. Ettepanek on sõnastada lause järgmiselt: “Baasmääras hüvitise suurus ühe kalendripäeva eest on 50% eelmise kalendriaasta 1. juulil kehtinud kuu töötasu alammäära alusel arvatud kalendripäeva töötasu alammäärast.”	Arvestatud.
22.	Eelnõu seletuskirjas mõjude osas punkti 6.4.1 teise lõigu lõppu tuleb lisada lause: “Töötuna registreerimise tingimuse muutmine statsionaarses õppes õppijatele võib riski suuruse ja realiseerimise tõenäosuse muuta keskmiseks.”. Selgitus: tänase kliendiprofiili juures on mõju väike, kuid kuna statsionaarses õppes õppijatele lähevad töötuna registreerimise tingimused leebemaks, võib suurenedagi nii kogu klientide arv kui ka nende baasmääras töötuskindlustushüvitise saajate arv, kes saavad hüvitist väga lühikeste töökogemuste põhjal.	Mittearvestatud. Statsionaaris õppija saab täna töötuna arvele kui ta on viimase 12 kuu jooksul olnud vähemalt 180 päeva hõivatud tööturumeetmete seaduse § 26 lõike 3 punktides 1–2 (tötamine töölepingu alusel või avalikus teenistuses Eestis või Eestist lähetatud töötajana välisriigis; töötamine Eestis töövõtu-, käsundus- või muu teenuse osutamiseks sõlmitud võlaõigusliku lepingu alusel ja teenuse osutamine või kauba müümine ettevõtlustulu lihtsustatud maksustamise seaduse tähenduses) nimetatud tegevusega või viibib akadeemilisel puhkusel. 180 päevase töötamise puhul lähevad arvesse töösuhete kestused, seejuures ei oma tähtsust tegelikult töötatud päevade arv, ega ka töötasu saamine. Baasmääras töötuskindlustushüvitise puhul peab inimene 8 kuul igas kuus olema töötanud ja tema töötasult peab olema makstud

		töötuskindlustusmakset selleks, et vajalik kindlustusstaaž täis teenida. Seega võrreldes kehtiva olukorraga ei saa nõustuda, et töötuna registreerimise tingimused lähevad leebemaks. Vastupidiselt kehtivale süsteemile, ei saa eelnõu kohaselt töötuna arvele tulla statsionaaris õppija, kui ta tegeles kauba müümise või teenuse osutamisega läbi ettevõtlikkonto.
23.	<p>Eelnõu seletuskirjas punktis 8 tuleb teises lõigus asendada tekstiosa “punkti 19” tekstiosaga “punkti 14”.</p> <p>Selgitus: tegemist viitevea parandamisega.</p> <p>Lisaks tuleks seletuskirja punkti 8 pärast teist lõiku lisada lause järgmises sõnastusest:</p> <p>“Eelnõuga seoses tuleb muuta ka majandus- ja infotehnoloogiaministri 22.12.2023 määrust nr 69 „Töötukassa andmekogu põhimäärus“ andmekogus töödeldavate andmete osas.”</p> <p>Selgitus: eelnõu muudatustest tulenevalt tuleb muuta ka töötukassa andmekogus töödeldavaid andmeid.</p>	Arvestatud.
Eesti Tööandjate Keskliit		
24.	<p>Oleme nõus, et süsteem on hetkel üsna keeruline ega toeta hõives osalemist ja seda oleks kindlasti võimalik muuta efektiivsemaks. Eelnõu üks tugevusi on see, et pärast ühe hüvitise perioodi lõppu ei saa teist hüvitist edasi. Samuti oleme nõus, et hüvitisele peaks olema õigus vaid neil inimestel, kes on maksnud kindlustusmakseid, kuigi peame küsitavaks, kas omal soovil lahkunud töötajal peaks alati olema hüvitisele õigus või võiks see olla õigustatud vaid mõjuvatel põhjustel (tervise seisund, hoolduskohustus vms). Kui baasmääras hüvitise saamine muutub majanduslikult atraktiivseks ja taotlemine väga lihtsaks, võib sellega kaasneda Töötukassale prognoositust oluliselt suurem kulude kasv ja surve maksemäärade tõstmiseks. Samuti soodustab see süsteemi kuritarvitusi ja muudab inimesed töötusrikkemaks passiivsemaks.</p> <p>Oleme seisukohal, et ka baasmääras hüvitise puhul peavad säilima aktiivsuse nõuded, et tagada maksumaksja raha kasutuse efektiivsus. Võimalik, et aktiivsuse nõudeid peaks ajakohastama selleks, et hüvitis ei toetaks liiga kergekäelist töölt lahkumist või uutest tööpakkumistest loobumist. Samuti tuleb kriitiliselt üle vaadata need kuritarvitamise riskiga olukorrad, kus samaaegselt on võimalik saada mitut</p>	<p>Teadmiseks võetud ja selgitatud. Töötutoetust makstakse samuti vabatahtlikult töölt lahkunutele ning selles suurus on samaväärne uue loodava baasmääras töötuskindlustushüvitise suurusega. Kui baasmääras töötuskindlustushüvitist hakkaksid saama ainult sunnult töölt lahkunud (koondamine, tähtajalise lepingu lõppemine), siis jääks suur osa töötutest ilma töötushüvitiseta, st uutest registreeritud töötutest kvalifitseeruks töötuskindlustushüvitisele ca 55% ning 45% hüvitist ei saaks. Seega töötavate inimeste olukord läheks muudatustega halvemaks, kuna kehtivas süsteemis vabatahtlikult töölt lahkunu saab töötutoetust.</p> <p>Baasmääras hüvitise puhul kindlasti säilivad aktiivsuse nõuded.</p>

	<p>erinevat hüvitist Tervisekassa ja Töötukassa vahenditest.</p>	<p>Ravikindlustuse seadus välistab ajutise töövõimetushüvitise maksmise isikutele, kes saavad kas töötutoetust või töötuskindlustushüvitist.</p> <p>Ravikindlustuse seaduse § 50. lõike 2 kohaselt ei maksta ajutise töövõimetuse hüvitist ravikindlustuse seaduse § 5 lõike 2 punktides 3 ja 6 ja lõikes 4 nimetatud alustel kindlustuskaitset omavale isikule ega kindlustatud isikuga lepingu alusel võrdsustatud isikule.</p> <p>§ 5. Kindlustatud isik</p> <p>(2) Kindlustatud isik, kelle eest sotsiaalmaksu maksja on kohustatud maksuma sotsiaalmaksu, on:</p> <p>3) isik, kelle eest on sotsiaalmaksuseaduse § 6 alusel kohustatud sotsiaalmaksu maksuma riik, kohalik omavalitsus või loovisikute ja loomeliitude seaduse alusel tunnustatud loomeliit (edaspidi loomeliit);</p> <p>6) töötuskindlustuse seaduse alusel töötuskindlustushüvitist saav isik, kelle eest on kohustatud sotsiaalmaksu maksuma Eesti Töötukassa sotsiaalmaksuseaduse § 2 lõike 1 punkti 8 alusel.</p> <p>Sotsiaalmaksuseaduse § 6. Sotsiaalmaksu maksmise erijuhud</p> <p>(1) Riik või avalik-õiguslik juriidiline isik maksab sotsiaalmaksu järgmiste isikute eest:</p> <p>6) töötutoetust saav isik, kui riik ei maksa tema eest sotsiaalmaksu käesoleva lõike punkti 7 alusel.</p>
25.	<p>Kõige suurem probleem eelnõu juures on asjaolu, et kohustus hüvitist maksta läheks Töötukassale üle ilma vastava riigipoolse rahastuseta. Praeguse olukorraga võrreldes Töötukassa kulud kasvaksid ja perspektiivis ei piisa nende katmiseks ka reservidest. Nagu oleme ka varem öelnud, me ei toeta reformi kujul, millega otseselt või kaudselt kaasneks surve</p>	<p>Teadmiseks võetud, tänane seisukoha eest.</p>

	<p>töötuskindlustushüvitise maksemäära tõstmiseks. Antud juhul on tööandjad ja mitmed Töötukassa nõukogu liikmed arvamusel, et eelnõuga see surve tekiks. Oleme nõus kaaluma selliseid ettepanekuid, mispuhul uue baasmääras hüvitise kuludeks tuleb kate riigieelarvest või osaliselt Töötukassa pakutavate muude teenuste arvelt. Maksemäära tõstmine on välistatud ajal, kui majandus on kolmandat aasta languses ja nii tööandjad kui töövõtjad peavad juba kohanema mitme täiendava maksutõusuga.</p>	
26.	<p>Teine muudatus, millega me eelnõus ei nõustu, on baasmääras töötuskindluse hüvitise määra sidumine alampalgaga. Kui praegune töötutoetuse suurus on seotud elatusmiinimumiga, ehk elamiseks vajalike toodete ja teenuste hindadega, siis alampalk on juba seotud keskmise palgaga, mis lähiajaloo on tõusnud oluliselt kiiremas tempos kui hinnad ja tootlikkus. Seega on üsna tõenäoline, et baasmääras töötuskindlustushüvitise kulud tõuseksid võrreldes praeguse süsteemiga edaspidi veelgi kiiremas tempos. Nii tööandjad kui ametiühingud on olnud ühisel seisukohal, et riik ei peaks meelevaldselt alampalgaga siduma muid hüvitisi ja tasusid. Ka praegune riigieelarve defitsiidi suurenemine on suuresti tingitud automaatselt indekseeritud kulude kontrollimatust kasvust. Neid vigu ei tohiks korrata.</p> <p>Kokkuvõttes teeme ettepaneku baasmääras hüvitise määra alampalgaga mitte siduda ja Töötukassa kulude katmiseks vähemalt osaliselt anda kaasa riigieelarveline rahastus või leida muu lahendus selleks, et ei tekiks survet töötuskindlustuse makse määra tõstmiseks. Oleme valmis koos riigiga otsima täiendavaid kokkuvõtteid kohti.</p>	<p>Mittearvestatud ja selgitatud. Töötutoetuse arvutamise aluseks olev päevamäär kehtestatakse eelarveaastaks riigieelarvega, kusjuures päevamäära 31-kordne korrutis ei või olla väiksem kui 50 protsenti kuu töötasu alammäärast, mis on kehtestatud eelarveaastale eelnenud aasta 1. juulil kehtinud töölepingu seaduse § 29 lõike 5 alusel (TöMS § 23 lõige 1), seega töötutoetuse suurus ei ole seotud elatusmiinimumiga.</p> <p>Töötuskindlustushüvitise näol on tegemist sundkindlustusega. Kindlustatutel on kohustus kindlustusmakset maksta ja selle alusel tekib õigus riigipoolsele vastusooritusele. Kindlustatud on kohustatud tasuma kindlustusmakset neile töö eest tehtud väljamaksetelt (TKindlS § 40 lõike 1 punkt 1).</p> <p>TKindlS § 4 lõike 1 punktist 1 tulenev kohustus maksta sundkindlustusmakset riivab kindlustatu PS §-s 32 tagatud omandipõhiõigust. PS § 32 lõike 2 esimese lause järgi on igal õigust oma omandit vabalt vallata, kasutada ja käsutada. Omandipõhiõigus kaitseb muude omandisuhete kõrval ka isiku vara kui tervikut, mida seadusest tulenev raha maksmise kohustus riivab. Ka õigus saada sundkindlustushüvitist on</p>

		<p>rahaliselt hinnatav õigus ja kuulub seetõttu omandipõhiõiguse kaitse alla.</p> <p>Riigikohus on lahendi nr 3- 4-1-17-16 punktis 55 märkinud, töötuskindlustushüvitise maksmisel tuleb arvestada kindlustatud riskiga.</p> <p>Kindlustatud riskiks on töise sissetuleku kaotus.</p> <p>Arvestades, et tegemist on sundkindlustusega, inimene maksab töötuskindlustusmakset töö eest makstud tasudelt ja kindlustatud on töine sissetulek, siis vastusooritus peab olema seotud töö eest makstava tasuga, seega, kas inimese varasemalt saadud töötasuga, töötasu alammäär või keskmise palgaga.</p> <p>Kui töötasud suurenevad, sh alammäär tõuseb, siis kindlustatud maksavad suurematelt tasudelt ka suuremat kindlustusmakset, millega tulud töötuskindlustusvahendites kasvavad.</p> <p>Ka kehtiva töötuskindlustushüvitise miinimumsuurus on samuti seotud töötasu alammääraga (50 protsenti eelmise kalendriaasta ühe kalendripäeva töötasu alammäärast).</p> <p>Eesti on ratifitseerinud Euroopa sotsiaalkindlustuskoodeksi, mis paneb meile kohustuse kinni pidada koodeksi artiklist 12§1. Töötutoetuse kui ka töötuskindlustushüvitise miinimumsuurused ei ole seni vastanud Euroopa sotsiaalkindlustuskoodeksi art 12§1 nõuetele: töötutoetuse ja töötuskindlustushüvitise miinimumtasemed (tulenevalt töötasu alammäärast) on seni olnud ebapiisavad.</p>
--	--	---

Eesti Ametiühingute Keskliit		
27.	<p>Uuendatud toimetulekutoetuse taotlemise kord peaks jõustuma üheaegselt muudatustega töötuskindlustuses.</p> <p>Sotsiaalministeeriumis on valminud toimetulekutoetuse seaduse uuendamise väljatöötamiskavatsus, mis muudaks toimetulekutoetuse taotlemise lihtsamaks. Töötutoetuse taotlemine ja saamine on hetkel inimeste jaoks palju lihtsam kui toimetulekutoetuse taotlemine ja saamine. Kuna eelnõu seletuskirja järgi ca 8668 inimesel kaob õigus töötushüvitisele, siis kasvab toimetulekutoetust vajavate leibkondade arv. Toimetulekutoetuse taotlemisel peab inimene tunnistama, et kõik vaesuse ja puuduse leevendamise abinõud on osutunud ebapiisavaks ja viimase võimalusena peab ta toime tulemiseks taotlema toimetulekutoetust, esitades dokumendid selle kohta, et ei saa hakkama. Toimetulekutoetuse taotlemine riivab inimese väärikust, sest ta peab tunnistama end vaeseks ja abivajajaks. Seetõttu on vajalik lihtsam toimetulekutoetuse taotlemise kord, mis jõustuks koos muudatustega töötuskindlustuses.</p>	<p>Mittearvestatud ja selgitatud.</p> <p>Sotsiaalministeeriumi koostatud väljatöötamiskavatsuses „Toimetulekutoetuse regulatsiooni kaasajastamine“ on kavandatud toimetulekutoetuse taotlemise osas muudatusi, mis mõnevõrra lihtsustavad menetlust, kuid põhiolemuselt see ei muutu ning ka tulevikus jätkuvalt selgitatakse menetluse käigus välja inimese tegelik abivajadus, mistõttu toimetulekutoetuse menetlus ongi mahukam ja veidi keerulisem kui töötutoetuse puhul. Selleks, et inimese tegelik abivajadus välja selgitada, see eeldab teatavaid toiminguid ning info avaldamist KOV-ile.</p> <p>Sotsiaalministeerium on planeerinud SHS muudatustega jõuda VV-sse 2025 sügis. Käesolevaks hetkeks ei ole selge, millal jõustuvad SHS muudatused, kuna need on seotud STAR-i arendustega. Vastavalt Vabariigi Valitsuse kabinetinõupidamisel kokku lepitud tuleb MKM-il esitada eelnõu hiljemalt 2024. a oktoobriks.</p> <p>Eelnõusse on lisatud SHS-i muudatus, mis võimaldab kuni 24-aastastele õpilastele ja üliõpilastele erandkorras määrata toimetulekutoetust, kui suhted pereliikmetega on katkenud või vanematel puudub võimekus oma lapsi toetada.</p>
28.	<p>Rohkem süsteemi panustanud võiksid ka rohkem abi saada.</p> <p>Oluline on, et töötuskindlustusmaksleid regulaarselt makstakse. Baasmääras töötuskindlustust hakkaks uue süsteemi järgi saada kõik töötud, kes on olnud kindlustatud vähemalt 6 kuud töötusele eelneva 36 kuu jooksul. Seejuures ei ole oluline kui mitu päeva inimene on kalendrikuus töötanud. Leiame, et baasmääras kindlustushüvitise maksmiseks tuleks arvestada inimese panust süsteemi.</p>	<p>Selgitatud.</p> <p>Baasmääras kindlustushüvitis on miinimumhüvitis, mida makstakse nendele, kellel on väiksem kindlustusstaaž, samuti makstakse hüvitist, kui inimene on töölt vabatahtlikult lahkunud. Kindlustusstaaži nõue peab olema täidetud ning rohkem inimese panust baasmääras hüvitise puhul</p>

		ei hinnata. Panusest sõltuv hüvitis on sissetulekupõhine töötuskindlustushüvitis, seal hüvitise suurus kui ka maksmise kestus sõltuvad sellest, kui kaua ja kui palju inimene on panustanud.
29.	<p>Töötuskindlustusse peaks panustama ka uued töövormid.</p> <p>MKM peab tulenevalt Valitsuse tegevusprogrammist analüüsima, kuidas saaks laiendada töötus-kindlustust ka uutele töövormidele ja esitama vastavad ettepanekud 2025. aasta maiks. Peame oluliseks, et FIE, juhtimis- ja kontrollorgani liikmed, ettevõtluskonto omanikud samuti panustaksid töötuskindlustuse süsteemi. Leiame, et mõistlik on lükata töötuskindlustuse süsteemi muutmine ja jõustamine edasi ajani, kui ka muude töövormide alusel tööd tegevad inimesed on süsteemi kaasatud.</p>	Mittearvestatud ja selgitatud punktis 3.
30.	<p>Töötuskindlustuse süsteemi muutmiseks puudub raha. Kõige olulisem kitsaskoht eelnõus on see, et eelnõu ei näe ette lahendusi, mis tagaksid eelnõus ette nähtud muudatuste finantsilise elluviimise. Planeeritud muudatuste tulemusel riigi panus Töötukassas väheneks ja riigi vaates saavutatakse märkimisväärne kokkuhoid. Samas Töötukassa kulud tõuseks 2025. aastal ca 23,2 miljonit eurot ja 2026-2028 aastal ca 41,5-47,5 miljoni võrra aastas. Eelnõu seletuskirja järgi töötutoetuse maksmise lõpetamine ning ühtsele töötuskindlustusstaažist sõltuvale töötushüvitise süsteemile üleminek eeldab uue, baasmääras töötuskindlustushüvitise rahastamises kokku leppimist. Sisuliselt tähendab see töötuskindlustusmaksu pidevat (mitte ühekordset) tõusu tööandjatele ja töötajatele.</p> <p>Inimesed, kes maksavad töötuskindlustusmaksuid, ootavad abi töötuse korral riigilt. Kui riigil on otsustusõigus, kuidas kasutada töötutoetuseks seni kulunud raha, siis riigil ei tohiks olla otsustusõigust suurendada töötuskindlustuse saajate ringi ilma selleks katteallikaid leidmata ja pannes tööandjad ja töötajad fakti ette, et tuleb hakata rohkem töötuskindlustusmaksu maksuma.</p> <p>Töötukassa vahendeid tuleks kasutada otstarbekalt ja perspektiiviga ning ei ole õige panna Töötukassa nõukogule raha leidmise kohustust, et riik saaks leevendust pingelisele eelarvele. Arvestades kõikide muude maksutõusudega ja elu kallinemisega, ei saa EAKL töötajate töötuskindlustusmaksu suurenemisega nõustuda.</p>	<p>Selgitatud.</p> <p>Baasmääras töötuskindlustushüvitise kulude finantseerimise seisukohast on tegemist samasuguse kindlustushüvitisega nagu kehtiv töötuskindlustushüvitis. Töötuskindlustushüvitist finantseeritakse töötuskindlustuse seaduse kohaselt töötuskindlustusvahenditest.</p> <p>Baasmääras töötuskindlustuse eesmärk on samuti kindlustada töötaja töötuks jäämise riski ja sellega kaasnevat sissetuleku kaotamist, nii nagu see on tänase sissetulekupõhise töötuskindlustushüvitise puhul. Selleks töötuskindlustussüsteem ongi loodud. Töötuskindlustusvahendeid saab kasutada nende inimeste hüvanguks, kes on töötuskindlustusmaksuid tasunud. Töötuskindlustusvahendite jätkusuutlikkust on selgitatud punktis 6.</p>

31.	<p>Uuenduste rakendamiseks on vajalik riigi jätkuv panustamine</p> <p>Selleks, et uus töötuskindlustuse süsteem saaks rakenduda ilma töötuskindlustusmakse tõstmata, näeme lahendust, mille kohaselt edaspidi tuleks riigieelarvest teha töötuskindlustushüvitiste sihtfondi eraldisi summades, mida riik maksab töötutoetusteks. Seega Töötukassa tööturuteenuste ja -toetuste sihtkapital moodustuks ainult riigi poolt eraldatud vahenditest.</p> <p>Selleks tuleks muuta TKindlS § 36 lõike 2¹ sõnastust ja korrigeerida § 37 lõiget 2 ja § 38 lõiget 2.</p> <p>TKindlS § 36 lõige 2¹ kehtiv tekst: <i>Töötuskindlustushüvitiste sihtfondi ning koondamise ja tööandja maksejõuetuse puhul makstavate hüvitiste sihtfondi vahenditest ning riigieelarvest sihtotstarbeliselt eraldatud vahenditest moodustatakse tööturuteenuste ja -toetuste sihtkapital (edaspidi sihtkapital).</i></p> <p>TKindlS § 36 lõige 2¹ tuleks ümber sõnastada: <i>"Riigieelarvest sihtotstarbeliselt eraldatud vahenditest moodustatakse tööturuteenuste ja -toetuste sihtkapital (edaspidi sihtkapital)."</i></p> <p>TKindlS § 37 lõikest 2 tuleks välja jätta punkt 6: <i>„sihtkapitali osaliseks finantseerimiseks“</i>. Muudatus tähendaks, et Töötuskindlustushüvitiste sihtfondi vahendeid ei kasutataks enam sihtkapitali osaliseks finantseerimiseks.</p> <p>TKindlS § 38 lõikest 2 tuleks välja jätta punkti 6: <i>„sihtkapitali osaliseks finantseerimiseks“</i>. Muudatuse tulemusel koondamise ja tööandja maksejõuetuse puhul makstavate hüvitiste sihtfondi vahendeid ei kasutataks enam sihtkapitali finantseerimiseks.</p> <p>Alternatiivse lahendusega pakume välja muudatused sihtkapitali moodustamises. Selleks tuleks muuta TKindlS § 381 lõiget 1, mille kehtiv sõnastus on: <i>„Sihtkapitali moodustavad kuni 30 protsenti töötuskindlustushüvitiste sihtfondi laekuvatest kindlustatu töötuskindlustusmaksetest, kuni 30 protsenti koondamise ja tööandja maksejõuetuse puhul makstavate hüvitiste sihtfondi laekuvatest tööandja töötuskindlustusmaksetest, riigieelarvest sihtotstarbeliselt eraldatud vahendid ning nende hoiule andmisest saadud intressitulu.“</i></p> <p>TKindlS § 381 lõige 1 tuleks muuta järgmiselt: <i>„Sihtkapitali moodustavad kuni 10 protsenti töötuskindlustushüvitiste sihtfondi laekuvatest kindlustatu töötuskindlustusmaksetest, kuni 10 protsenti</i></p>	<p>Täname seisukoha eest.</p> <p>Riigikogu saab otsustada suurendada riigi eraldist tööturuteenuste ja -toetuste sihtkapitali. Vastava ettepaneku tegemise Riigikogule otsustab Vabariigi Valitsus.</p>
-----	--	--

	<i>koondamise ja tööandja maksejõuetuse puhul makstavate hüvitiste sihtfondi laekuvatest tööandja töötuskindlustusmaksetest, riigieelarvest sihtotstarbeliselt eraldatud vahendid ning nende hoiule andmisest saadud intressitulu.“</i>	
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda		
32.	<p>Töötuskindlustuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu § 1 punkt 3 kohaselt on edaspidi töötuskindlustushüvitise liigid sissetulekupõhine ja baasmääras töötuskindlustushüvitis. Eelnõu seletuskirjas lk 57 on kirjas, et baasmääras töötuskindlustushüvitise kehtestamise tõttu kasvavad töötukassa kulud 2025. aastal ca 23,2 miljoni euro võrra ning aastatel 2026–2028 ca 41,5–47,5 miljoni euro võrra. Baasmääras hüvitise saajate eest makstava sotsiaalmaksu tõttu kasvavad töötukassa kulud 2025. aastal ca 3 miljoni euro võrra ning aastatel 2026–2028 ca 5,4–6,2 miljoni euro võrra. Kulude prognoosis ei ole arvestatud käitumusliku mõjuga, mida planeeritud muudatused võivad kaasa tuua. Muudatusega kaasnev töötuskindlustusvahendite kulude kasv eeldab töötuskindlustusvahendite jätkusuutlikkuse tagamiseks ja seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks valikute tegemist töötukassa nõukogu poolt, sh võimalikku otsust tõsta töötuskindlustusmakse määra.</p> <p>Töötukassat rahastatakse töötuskindlustusmaksetest ja ilma lisarahastuseta riigieelarvest tuleks töötuskindlustusmakse määra tõsta. Seega on olemas reaalne oht järgmiseks maksutõusuks ettevõtetele, kes tänases majandusolukorras on niigi väga suure surve all. Kaubanduskoda on seisukohal, et muudatuste tulemusel ei tohi suureneda töötuskindlustusmakse määr. Töötuskindlustussüsteem tuleks Kaubanduskoja hinnangul vaadata üle nii, et kulud ei suureneks ning et ettevõtted oleksid võimalikult kaitstud lisakulude eest.</p>	<p>Selgitatud ja seletuskirja täiendatud.</p> <p>Töötuskindlustusvahendite jätkusuutlikust ning maksemäära tõstmise vajadust on selgitatud punktis 6.</p>
33.	<p>Juhime tähelepanu, et uus baasmääras töötuskindlustushüvitise süsteem peab motiveerima töötamist, mitte töötuna arvel olekut ja hüvitise saamist. Näiteks võivad tööampsud tuua inimestele päris mõistliku sissetuleku kombineerituna töötuskindlustushüvitisega ning sellest tulenevalt ei pruugi inimesed olla motiveeritud ka tööle kiirustama. Tuleks kaaluda ning täiendavalt analüüsida, kas võimalikku riski ennetaks näiteks baasmääras töötuskindlustushüvitise süsteemi nõuete rangemaks tegemine. Näiteks võiks hinnata ja analüüsida, kas baasmääras töötuskindlustushüvitise saamise</p>	<p>Arvestatud ja selgitatud.</p> <p>Oleme nõus, et süsteem peab motiveerima töötamist, see on ka üks kehtiva süsteemi muutmise põhjuseid, et osad töötuskindlustusmakseid tasunud inimesed töötushüvitist ei saa, aga samas makstakse hüvitist nendele, kes ei ole töötanud. Väärtustame töötamist ja maksame töötushüvitist nendele, kes on töötanud ja</p>

	<p>piiramine või baasmääras töötuskindlustushüvitise staažinõude pikendamine aitaks vähendada käitumusliku mõju negatiivset riski. Kaubanduskoja hinnangul on oluline leida lahendus ning vähendada riski, et inimesed ei ole motiveeritud taas tööle minema ning baasmääras töötuskindlustushüvitise süsteem peab motiveerima töötamist.</p>	<p>töötuskindlustussüsteemi seeläbi panustanud. Eelnevast töötamisest või palgalt arvestatud sissemaksest sõltuvalt hüvitistel on täiendav positiivne mõju töötamise stiimulitele läbi kvalifitseerumiseefekti.¹ Baasmääras töötuskindlustushüvitise staažinõuet on eelnõus muudetud 6 kuult 8 kuule. MKM on tellinud uuringu ajutise töötamise (nn tööampsud) mõju töötuna arvelolijate tööturukäitumisele ja majanduslikule toimetulekule, mille raames muuhulgas selgitatakse välja tööampsu tasu ja töötuskindlustushüvitise samaaegse saamise mõju töötamise motivatsioonile. Analüüs valmib 2024. detsembris. Otsused tööampsude regulatsiooni muutmise osas tehakse peale analüüsi valmimist.</p>
34.	<p>Töötuskindlustuse seaduse eelnõu seletuskirjas lk 51 on selgitatud, et Töötuskindlustusstaaži ei ole ka uues süsteemis võimalik koguda uutel töövormidel: ettevõtluskonto omanikel, juhatuse liikmetel ja FIE-del. Kaubanduskoda soovib teada, kas inimesele, kes töötab, kuid omab ka ettevõtluskontot, makstakse töölt koondamisel töötuskindlustushüvitist? Sellisel juhul on isik realselt tööd teinud ja seeläbi ka kindlustusmakseid tasunud.</p>	<p>Selgitatud. Kui inimene on 12 kuud töötuskindlustusmakseid tasunud ja ta koondatakse, siis on tal õigus töötuskindlustushüvitisele. Küll aga ei saa töötuna arvele võtta inimest, kes omab ettevõtluskontot, kuna sellisel juhul kehtib eeldus, et inimesel on teine tegevus olemas läbi ettevõtluskonto tegevuse. Kui reaalselt tegevust läbi ettevõtluskonto ei toimu, siis tuleb konto sulgeda ning sellisel juhul on võimalik ka töötuna arvele tulla ning saada töötuskindlustushüvitist. Konto sulgemine ja avamine on lihtne protseduur ning inimesele täiendavaid kulusid kaasa ei too.</p>
Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon		

¹ Leetmaa, R., Masso, M., Vörk, A., Karu, M., Veldre, V., Paulus, A., Turk, P. (2011). Sotsiaalkaitsehüvitiste ja -toetuste mõju töömotivatsioonile. Tallinn. Poliitikauuringute Keskus Praxis.

35.	<p>Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsiooni (EVEA) hinnangul on töötutoetuse asendamine baasmääras töötuskindlustushüvitisega samm õiges suunas, lähtudes töötuskindlustuse loogikast. Aga kavatsus juba muuta alles käesoleva aasta alguses jõustunud sätteid, sh töötutoetust puudutavaid, ei ole kooskõlas hea õigusloome tavaga ega suurenda ettevõtjate usaldust riigi vastu.</p>	<p>Selgitatud. 2024. aastal jõustus tööturumeetmete seadus (TöMS), mis muuhulgas reguleerib ka töötutoetuse maksmise tingimusi, korda ja selle rahastamist. TöMS-iga asendati seni kehtinud tööturuteenuste ja -toetuste seadus (TTTS). Tööturuteenuste osutamise õiguslik korraldus oli aja jooksul muutunud väga keerukaks ning osapoolte jaoks koormavaks ja sihtrühmade jaoks raskesti hoomatavaks. Mistõttu seda õigusruumi korrastati. Töötutoetuse taotlemise, määramise ja maksmise tingimustes ja korras suuri muudatusi TöMS-iga ei tehtud. Muudatused, mis TöMS-iga tehti, olid pigem täpsustavad, et tagada kehtivas korras õigusselgus. Eelnõuga on ette nähtud ka piisav üleminekuaj, et puudutatud isikud saaksid olukorraga kohaneda ja oma tegevust selle järgi korraldada. Seega ei ole kavandatud muudatus hea õigusloome tavaga vastuolus.</p>
36.	<p>Eelnõuga lahendatav probleem taandub kogutud töötuskindlustuse vahendite piisavusele, et maksta töötutele baasmääras töötuskindlustushüvitist, mida seni tasutakse töötutoetuse nime all riigieelarve vahendite arvelt. Vastutustundetule oleks praeguses majandusolukorras suurendada töötuskindlustusmakse määrasid. Seega on VKE-de jaoks ainus vastuvõetav võimalus leida vajalikud rahalised vahendid töötukassa vahenditest sh sihtfondidest ja sihtkapitalist. Selleks on vaja kõigepealt põhjalikult üle vaadata töötukassa kulud ja ülesanded ning analüüsida, milliseid tööturumeetmeid ja nendega seotud teenuseid tööturu efektiivseks toimimiseks tegelikult vaja on.</p>	<p>Teadmiseks võetud. Töötukassa nõukogul on võimalus töötuskindlustusmakse määrade tõstmise kõrval kaaluda ka muid valikuid, nt sihtkapitali ülekantavate vahendite määra kehtestamisel seda, millises mahus rahastada tööturuteenuseid töötuskindlustusvahenditest.</p>
37.	<p>Oluline töötukassa kuludega seotud probleem on suhteliselt kõrge tööpuudus. Eelmise aasta neljandas kvartalis oli töötuse määr 6,3 %. Eestil oleks majanduse konkurentsivõime tagamiseks vaja jõuda Ameerika Ühendriikide 3-4 % suuruse töötuse määra tasemeni. On vaja oluliselt suurendada täistööajaga</p>	<p>Teadmiseks võetud. Alampalga kokkulepe ja täistööajaga töötavate inimeste arvu suurendamine ei ole seotud käesoleva eelnõuga.</p>

	<p>töötajate hulka. Töötute hulgas on palju madala kvalifikatsiooniga töötajaid (kassapidajad, koristajad, turvatöötajad jne). Just selle grupi tööhõivet on vaja suurendada. Seda aga takistab liiga kõrgele kerkinud alampalga tase. Seega on töötukassa nõukogus esindatud sotsiaalpartneritel vaja tõsiselt analüüsida tekkinud olukorda enne järgmise üleriigilise alampalga kokkuleppe sõlmimist. Torkab teravalt silma, et töötukassa nõukogus on hädasti vaja ka väikeettevõtjate häält.</p>	
38.	<p>Tööturumeetmete osas hakkab juba pealiskaudsel hinnangul silma, et teabe vahetamine töö või töötaja leidmiseks ei peaks olema meede, millega töötukassal on vaja kogutud vahendite arvel tegeleda. Vastav info on tööturul olemas ja seda pakuvad eraõiguslikud isikud. Ei ole vaja sekkuda turu toimimisse ja pealegi ei suuda töötukassa siin mingit lisaväärtust pakkuda.</p>	<p>Selgitatud. TöMS § 13 lg 2 p 2 sätestatud tööturumeetme „töövahendus“ eesmärk on toetada isikule sobiva töö ja tööandjale sobiva töötaja leidmist, sealhulgas vahendada töö ja töötaja leidmiseks vajalikku teavet. Seega teabe vahetamine on vaid osa meetmest millele lisanduvad muud tegevused. Muuhulgas teeb töötukassa tööandjatega koostööd, nõustades neid, kuidas leida töötajaid, milliste töötukassa võimaluste abil arendada töötajate oskusi või toetada tervisepiiranguga inimeste töötamist.</p>
39.	<p>Samuti on selgelt näha, et töötu kohustus osaleda nõustamisel temaga kokkulepitud ajal ja viisil vähemalt üks kord 30 päeva jooksul on aja ebamõistlik kasutamine. Selle kohustuse ümbervaatamine võimaldaks vähendada vastava ülesande täitmiseks kasutatavat töötukassa tööjõuressursi. Ka on teatud määral küsitav, et sobivaks tööks töötule alates 21. nädalast töötuna arvele võtmisest arvates loetakse tööd, mis ei pea vastama töötule haridusele, erialale ega varasemale töökogemusele. Kas juba nii lühike töötamise aeg õigustab omandatud hariduse ja töökogemuse kõrvale heitmist? Tööturul tuleks liikuda lisaks täistööajaga töökohtade arvu suurendamisele ka kõrgema kvalifikatsiooniga töökohtade loomise suunas. Töötuskindlustushüvitise maksmise optimaalne periood aitab leida kvalifikatsioonile vastava töö. Seda vähemalt nendel erialadel, kus turul nõudlus põhimõtteliselt ei ole kadunud ja tegemist on ajutise madalseisuga. Olukord on muidugi teistsugune erialade puhul, kus nõudlus on kadunud tulenevalt tehnoloogilistest või turu struktuuri muutustest.</p>	<p>Selgitatud. Riik toetab inimest tema töötusajal ning sellega seoses on töötul nii õigused kui kohustused, sh nõ aktiivsuseõigused. Vajadus osaleda regulaarselt nõustamisel tagab kontakti töötukassaga, et inimene saaks töötukassalt vajalikku tuge ning töötukassa saaks tagasisidet kokkulepitud tegevuskava täitmisest ning oleks võimalik koostöös kavandada järgnevat samm. Seejuures nõustamise viis on paindlik ja see võib toimuda töötukassas kohapeal, töötukassa infosüsteemi kaudu, telefoni teel või muul viisil. Aktiivsuseõiguste osana sobiva töö konkreetsete määratluste aja- ja asjakohasuse diskussioon on kindlasti vajalik, see on käsitletud</p>

		<p>ka 2021. aastal tööturuteenuste ja -toetuste seaduseelnõu väljatöötamise kavatsuses ning seda diskussiooni on kavas tulevikus jätkata.</p> <p>Ühtlasi oleme pööranud olulist tähelepanu töötukassa kaudu oskuste arendamise meetmetele, et tõsta inimeste kvalifikatsiooni, sh aastast 2017 pakume täiend- ja ümberõppemeetmeid ka töötavatele inimestele.</p>
40.	<p>Oskuste arendamise meetme puhul tuleb põhjalikult analüüsida, milliseid pakutavaid koolitusi, milles töötud hea meelega osalevad, ei oleks vaja pakkuda, kuna seal omandatavad oskused ei jõua tööturule.</p> <p>Enne töötute koolitusse suunamist oleks vaja tuvastada, millistel juhtudel vajatakse neid oskusi uue ameti jaoks. Paljusid oskusi soovitakse omandada lihtsalt enda arendamiseks või koduses majapidamises kasutamiseks.</p>	<p>Selgitatud.</p> <p>Oskuste arendamise meetmetes oleme pidevalt analüüsisimas täiend- ja ümberõppevajadusi lähtuvalt tööturu olukorrast ja prognoosidest ning alates sellest aastast pakub töötukassa tööturukoolitusi uuenenud valikumetoodika alusel, kus veelgi enam võetakse arvesse OSKA prognoose ja tööturu väljundeid.</p> <p>Enne koolitusele või tasemeõppesse suunamist peab vastav vajadus saama inimesel töötukassa kaudu hinnatud ning tegevuskavas kokku lepitud. Karjäärinõustamine on töötukassa kaudu kättesaadav tasuta kõigile.</p>
41.	<p>Oleme sunnitud järjekordselt meelde tuletama EVEA poolt juba alates 2019. aastast korratavat probleemi, mis aitaks tuua töötukassa eelarvesse ka lisavahendeid – nimelt puudub jätkuvalt töötuskindlustussüsteemile ligipääs äriühingu juhtorgani liikmetel (juhatuse, nõukogu liikmetel) ja FIE-del. Seega jääb igal aastal töötukassasse laekumata hulk raha mille arvel saab katta vajalikke kulutusi. Ei hakka end kordama ja lisan käesolevale kirjale meie varasemad selleteemalised pöördumised. Loodan, et käesoleva reformi käigus pääseb see kännu tagant ning saame lähiajal silmast silma arutada parimaid võimalikke lahendusi.</p>	<p>Selgitatud punktis 3.</p>
<p>Eesti Linnade ja Valdade Liit</p>		
42.	<p>Eelnõu seletuskirja kohaselt kavandatakse alates 1. juulist 2025. a kaotada töötutoetus, kuivõrd töötutoetus ja toimetulekutoetus on omavahel dubleerivad toetused. Leiame, et see väide on eksitav. Töötutoetus on isikupõhine toetus inimesele, kes ei ole tööhõives. Toimetulekutoetus on</p>	<p>Seisukoht võetud teadmiseks ja selgitatud.</p> <p>Seletuskirjas on selgitatud, et kehtivast süsteemist makstud töötutoetus on oma tingimustelt</p>

<p>leibkonnapõhine toetus leibkonnale, kellele ei ole tagatud toimetulekupiir.</p> <p>Seletuskirjas on välja toodud, et isikud, kes ei kvalifitseeru uue seaduse järgi töötuskindlustushüvitisele, võivad pöörduda kohaliku omavalitsusse ja hakata taotlema toimetulekutoetust. Samas ei ole arvestatud asjaoluga, et need isikud ei pruugi kvalifitseeruda toimetulekutoetuse saajateks, kuna neile on leibkonna koosseisus tagatud toimetulekupiir.</p> <p>Toome probleemi ilmestamiseks näite: <i>Nelja liikmeline pere, eluasemekulud kokku 550 eurot, pereisa saab töötasu 1310 eurot neto, pereema jäi töötuks, ei saa töötuskindlustushüvitist, sest sunniti lahkuma poolte kokkuleppel, peres on kaks last, esimene täisealine, kes ei saanud vahetult peale kooli lõpetamist tööle, on töötuna arvel, teine laps alaealine.</i> <i>Pere toimetulekupiir on 760 eurot (pere esimene täisealine liige 200, teine ja kolmas täisealine mõlemad 160, alaealine 240 eurot).</i> <i>Kui ema ja täisealine poeg saavad töötutoetust, on pere sissetulek 2035,4 eurot. Kui töötutoetus asendatakse „toimetulekutoetuse võimalusega“, siis on pere sissetulek 1310 eurot ning toimetulekutoetust ei maksta, kui eluasemekulud on nt 550 eurot. (550+760)-1310=0 eurot toetust</i> Seega võib juhtuda, et need inimesed (ja nende leibkonnad) ei hakka toimetulekutoetust saama ja jäävad võrreldes praegusega majanduslikult kehvemasse olukorda. Ka seletuskirjas märgitakse: <i>"Töötushüvitiseta jääks uues süsteemis hinnanguliselt 11,5% uutest registreeritud töötutest (8 668 inimest), kellel tänase korra jätkudes oleks õigus töötutoetusele, kuid uues süsteemis õigust baasmääras töötuskindlustushüvitisele ei tekiks. Uues süsteemis töötushüvitisest ilmajäevatele inimestele on muudatustel negatiivne mõju, kuivõrd töötuse perioodil väheneb nende sissetulek ja seega majanduslik ja sotsiaalne heaolu."</i> (6.1.1.) Ehk leibkondade toimetulek väheneb, sest nii öelda piiripealsed pered ei saa abi ei kohalikul omavalitsuselt ega riigilt.</p>	<p>osalisest sotsiaalabi kui ka osaliselt töötushüvitis (lk 9-10).</p> <p>Suurema abivajadusega inimestest saavad rahalist toetust nii töötukassast (töötutoetust) kui ka kohalikust omavalitsusest (toimetulekutoetust). Töötutoetus võetakse toimetulekutoetuse taotlemisel arvesse kui sissetulek (vt SHS § 133). Seega nende inimeste summaarne toimetulek sellest ei muutu. Järelikult töötutoetus ja toimetulekutoetus on osaliselt dubleerivad ning riik maksab nendele inimestele toetust kahest asutusest.</p> <p>Eelnõu seletuskirjas on märgitud: <i>„Inimestele, kellel puudub kokkupuude tööturuga või kes ei ole vähemalt kaheksa kuud töötuskindlustusmaksleid tasunud ning kellel tulevikus puuduvad vahendid igapäevaseks toimetulekuks, pakub riik abi toimetulekutoetuse süsteemist.“</i></p> <p>Pereliikmetel on teiste liikmete osas ülalpidamiskohustus. Põhiseaduse § 27 järgi on perekond kohustatud hoolitsema oma abivajavate liikmete eest. Alla 21-aastane õppiv noor on õigustatud vanematelt ülalpidamist saama õpingute ajal. Abikaasad on vastastikku kohustatud perekonda ülal pidama. Kui inimene toimetulekutoetusele ei kvalifitseeru, siis järelikult leibkonnas on vahendid igapäevaseks toimetulekuks olemas ning puudub vajadus riigipoolse abi järele.</p>
<p>43. Seoses töötutoetuse kaotamisega võib tõdeda, et kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöö spetsialisti vaatevälja satub senisest enam töötuid, kes varem olid töötukassa kliendid, et taotleda toimetulekutoetust.</p>	<p>Selgitatud. KOV-i ülesannete hulka ei lisandu kohustust nõustada tööturгу puudutavatel teemadel. Töötutoetuse kaotamine ei</p>

<p>Kuid ei saa eeldada, et kohaliku omavalitsuse ülesannete hulka lisandub kohustus hakata nõustama tööturгу puudutavatel teemadel. Omavalitsuse sotsiaaltöö spetsialistil puudub vastav pädevus, mis on olemas töötukassa juhtumikorraldajal.</p> <p>Leiame, et töötu isik peaks olema pigem töötukassa vaateväljas, mitte sõltuma veel rohkem sotsiaalhoolekande süsteemist. Töötute aktiivsuskohustuse täitmise ja iseseisva toimetuleku saavutamise motivatsioon on suurel osal toimetulekutoetuse taotlejatel üsna madal. Töötutoetuse kaotamine vähendab veelgi nende motiveeritust ennast töötukassas arvele võtta ja tööd otsida.</p> <p>Ohumärgina on punktis 6.1.4.2. kirjas, et muudatusest saavad mõjutatud umbes 3601 noort, kes jäävad ilma töötutoetuse taotlemise võimalusest. Praeguse süsteemi järgi taotleavad noored sageli töötutoetust õppimise ajal. Positiivne oli see, et need noored sattusid töötutoetuse taotlemisega töötukassa vaatevälja ja noortegarantii tugisüsteemi. Uus süsteem võib soodustada rohkemate NEET-noorte tekkimist, sest noorel pole enam rahalist motivaatorit töötukassasse pöördumiseks.</p> <p>Töötukassa senine roll inimesi motiveerida aktiivselt tööd otsima, jääb kavandatud muudatuse realiseerumisel täielikult täitmata, mis soodustab pikaajalist töötust. Inimestel kaovad sotsiaalsed garantiid, kohaliku omavalitsuse kulu ravikindlustamata isikute raviarvete tasumisel suureneb, süvenevad vaimse tervise probleemid jne.</p> <p>Teeme ettepaneku mitte kaotada töötukassa kaudu makstavat töötutoetust, kuna see vähendab töötute motivatsiooni töötukassasse pöördumiseks.</p>	<p>mõjuta inimeste töötuna arvelevõtmise, tööturuteenuste ja tööturutoetuste saamise õigusi. Neid õigusi eelnõuga ei muudeta. Ka peale töötutoetuse kaotamist saab noor jätkuvalt pöörduda töötukassasse ja võtta ennast töötuna arvele, saab ravikindlustuse ning tööturuteenuseid ja tööturutoetusi.</p> <p>Töötutoetuse ega ka töötuskindlustushüvitise eesmärk ei ole toetada noorte õpinguid. Igal toetusel/hüvitisel on oma eesmärk. Õpingute toetamiseks on õppetoetused ja õppelaen. Töötushüvitis on asendamaks tõise sissetuleku kaotust.</p> <p>Noored, kes õpivad statsionaaris või täiskoormusega, nende puhul kehtib eeldus, et nende põhitöö on õppimine ning kehtivas süsteemis saavad nad ka töötuna arvele tulla ja töötutoetust üksnes juhul, kui nad on varasemalt vähemalt 180 päeva töötanud. See noor, kes on varasemalt töötanud kvalifitseerub tulevikus ka baasmääras töötuskindlustushüvitisele.</p> <p>Uues süsteemis töötushüvitisele mittekvalifitseeruvatest noortest hinnanguliselt ca 46% on töötuna arvel vähem kui kolm kuud ehk ka praegu kehtiva korra järgi lõpeks neist töötuna arvelolek enne töötutoetuse saamise tegelikku algust. Muudatustest on otseselt mõjutatud ca 2300 noort, kes on arvel kauem kui kolm kuud. Neist asus tööle 66% ning õppima 9% . Võrdluseks, et 16–24-aastastest noortest, kes enne töötuna arveletulekut õppisid ning said ka töötutoetuse väljamakseid, asus tööle 69% ning õppima 10%. Sellest võib järeldada, et uues süsteemis baasmääras hüvitisele mittekvalifitseeruvate noorte seas</p>
---	---

		<p>on võrreldes vanas süsteemis enne arveletulekut õppinud ja töötutoetust saanud noortega tööle ja õppima asumise tõenäosus sarnane.</p> <p>Noored, kes ei ole töötanud ja enam ei õpi või kes õpivad osakoormusega või mittestatsionaaris, ning kelle leibkonnas puuduvad vahendid igapäevaseks toimetulekuks, nemad peaksid abi saama kohalikust omavalitsusest.</p> <p>Ka täna on töötukassa ja KOV-ide vahel tihe koostöö ning seda koostööd tuleb tõhustada, et noor jõuaks kiiremini ja õigetele teenustele.</p> <p>Töötute sotsiaalsed garantiid ei kao, ravikindlustus kui ka kõik muud TöMS-iga ette nähtud õigused (v.a töötutoetus) jäävad inimestele alles.</p>
44.	<p>Juhime tähelepanu sellele, et seletuskirjas toodud analüüsist ei selgu, kuidas mõjutab seaduse muutmise kohalike omavalitsuste töökoormust. Puudub sügavam prognoos, kui suure osakaalu moodustavad isikud, kes enam töötutoetust ei saa ja pöörduvad abi saamiseks kohaliku omavalitsusse, sh toimetulekutoetust taotlema. Analüüsis on toodud üldised andmed, mis puudutavad kogu Eestit. Arvud on prognoositud 2021. aasta keskmiste töötutoetuste avalduste pealt. Ei ole selge, kas omavalitsustel on piisav võimekus lisanduvate avalduste menetlemiseks. Koormuse kasv võib tähendada kohalikes omavalitsustes täiendava tööjõu värbamise vajadust. Puudub selge mehhanism, kuidas riik omavalitsustele toimetulekutoetuse taotluste arvu kasvuga tekkivat täiendavat kulu kompenseerib nii, et see ka tegelikud kulud katab (praegu ei kata riigi poolt makstav tasu toimetulekutoetuse menetlemise eest omavalitsuste tegelikke kulutusi).</p> <p>Eelnõu seletuskirjas tuuakse välja, et prognoosi kohaselt kasvab töötutoetuse kaotamisega toimetulekutoetuse saajate arv ca 570 võrra. Kahjuks ei selgu, kuidas sellisele järeldusele tuldi. Registreeritud töötuse määr oli 2024 a. veebruaris juba 8,1 % ja registreeritud töötuid oli siis 55 570 inimest. Töötutoetuste määramiste arv veebruaris 2024 oli</p>	<p>Osaliselt arvestatud ja seletuskirja täiendatud.</p> <p>Mõjuanalüüsi on täiendatud võimaluste piires toimetulekutoetuse taotluste kasvust tuleneva töökoormuse kasvuga kohalikele omavalitsustele. Samas ei ole võimalik välja tuua konkreetset lisanduvate taotluste arvu kohaliku omavalitsuse kohta, sest see kui palju ja millistes kohalikes omavalitsustes täpselt taotluste arv kasvab, oleneb leibkonna koosseisust, leibkonnas olevate ülalpeetavate arvust ja leibkonnaliikmete sissetulekutest.</p> <p>Juhime tähelepanu, et toimetulekutoetust vajavate leibkondade arvu kasvu arvutused põhinevad Statistikaameti Eesti Sotsiaaluuringu longituudandmete alusel modelleeritud töötutoetuse kvalifikatsiooni tingimuste muudatuste mõju hinnangutel</p>

	<p>2763 inimest (Töötukassa kodulehe andmetel). Eeltoodust lähtudes jääb arusaamatuks, millele tuginedes on leitud, et toimetulekutoetuse saajate arv suureneb töötutoetuse kaotamisega ainult 570 inimese võrra.</p> <p>Enne muudatuse rakendamist tuleks selgitada, kuidas jaguneb toimetulekutoetust vajavate leibkondade arv kohalike omavalitsuste vahel? Milline mõju täpsemalt kaasneb kohalikele omavalitustele? Kuivõrd seletuskirjas esitatud mõjude analüüs sellele vastust ei anna, on ettepanek vastavate andmetega mõjude analüüsi täiendada.</p>	<p>(toimetulekutoetuse saajate arvu suurenemine).</p>
45.	<p>Seletuskirjas on mitmes kohas (lk 9, 16) viidatud, et toimetulekutoetus katab sarnaselt üüriga ka kodulaenuga seotud kulud. Sotsiaalhoolekande seaduses ega selle seletuskirjas ei kasutata mõistet „kodulaen“, vaid tegemist on eluaseme soetamiseks võetud laenu tagasimaksetega (sotsiaalhoolekande seaduse § 133 lg 5 p 11). Kodulaenuga seotud kulud kaetakse piiratud ajaraamis, s.o kuus kuud kalendriaastas (sotsiaalhoolekande seaduse § 133 lg 92). Üürikulud saab katta igakuiselt. Lisaks on seletuskirjas (lk 16) eksitav selgitus, mille kohaselt võetakse toimetulekutoetuse korral arvesse kindlustust. Oluline on, et arvesse võetakse vaid kortermaja hoonekindlustus ja kohustusliku eluasemekindlustuse makset (sotsiaalhoolekande seaduse § 133 lg 5 p-d 11 ja 10). Ettepanek on õigusselguse tagamiseks ja vääriti mõistmise ennetamiseks muuta seletuskirjas viiteid, mille kohaselt kaetakse toimetulekutoetusega kodulaenuga seotud kulud ja võetakse arvesse kindlustusmaksid. Kui jätta nimetatud viited seletuskirjas täiendamata, võib jääda seletuskirja lugejale mulje, et eluaseme soetamiseks võetud laenu tagasimakseid saab kohalik omavalitsus igakuiselt piiramatult perioodi jooksul kompenseerida.</p>	<p>Arvesse võetud. Seletuskirja täiendatud.</p>
46.	<p>Eelnõus jääb selgusetuks, mis saab ravikindlustusest, kui isik sai töötutoetust, kuid baasmääras töötuskindlustushüvitist ei saa, aga saab toimetulekutoetust. Seletuskirjas (lk 51) on märgitud üksnes järgmist: „<i>On võimalik, et osa hoolduskoormusega pikaajalistest töötutest on töötuna arvele võtnud end eeskätt ravikindlustuskaitse saamise eesmärgil. Töötushüvitistest ilmajäämine ei kitsenda nende sihtrühmade töötsingute võimalusi töötukassa kaudu, ravikindlustuskaitset ega tööturuteenuste kättesaadavust.</i>“ Palume eelnõu koostajal selgitada ravikindlustusega seonduvat</p>	<p>Selgitatud. Sotsiaalmaksu seaduse § 6 lg 1 punkti 6¹ alusel maksab Eesti Töötukassa sotsiaalmaksu töötuna arvele võetud isikute eest. Seega, kui inimene on töötukassas töötuna arvele võetud, on Eesti Töötukassa kohustatud tema eest sotsiaalmaksu maksma ja sellega on inimesele ravikindlustus tagatud ning seda käesoleva eelnõuga ei muudeta.</p>

	olukorras, kus töötutoetust saanud isik ei saa baasmääras töötuskindlustushüvitist, vaid toimetulekutoetust.	Ka kehtivas süsteemis kõik Eesti Töötukassas töötuna arvele võetud isikud ei saa töötutoetust, kuid ravikindlustus on neile tagatud.
47.	Riigikontroll viitas hiljuti (Riigi tegevus erivajadustega inimeste toetamisel https://aruanded.riigikontroll.ee/80111/) puudustele erivajadusega inimeste abistamisel. Ühe puudusena toodi välja, et abi jagunemine kahe süsteemi vahel („kahe ukse poliitika“) ei ole sobilik. Ka töötute kuulub riskigruppi ja kavandatava töötutoetuse kaotamisega luuakse kohustus olla arvel töötukassas ja majandusliku toimetuleku peab tagama kohalik omavalitsus toimetulekutoetuse määramise ja maksimisega. Sellela luuakse töötute kahes süsteemis osalemise kohustus. Paljud töötud soovivad tööle minna, aga eriti maal puuduvad vabad töökohad. Tegelikult ei vaja töötud sotsiaalhoolekannet, vaid riigi poolset abi vajab ettevõtluse toetamine maapiirkondades. Kui isik otsib tööd ja sooviks tööle asuda, siis ei peaks ta olema sotsiaalsüsteemi klient.	Selgitatud. Üksnes juhul, kui inimene ei ole varasemalt töötanud vähemalt 8 kuud ning tal puuduvad leibkonnas vahendid igapäevaseks toimetulekuks , tuleb pöörduda KOV-i poole. Ka kehtivas süsteemis, kui inimene ei tööta ja taotleb toimetulekutoetust, on tal kohustus ennast Eesti Töötukassas töötuna arvele võtta, vastasel juhul võidakse talle toimetulekutoetus jätta määramata (SHS § 134 lõige 4 punkt 2). 2023. aastal toimetulekutoetust saanud leibkonnaliikmetest 35% olid registreeritud töötud. Toimetulekutoetust saanud leibkondadest 59% oli leibkonnas vähemalt üks liige, kes oli registreeritud töötute. Seega ka täna need inimesed on kahes süsteemis, lisaks makstakse nendele sisuliselt sotsiaalabi kahest asutusest. Töötutoetust töötukassast ja toimetulekutoetust KOV-ist. Toimetulekutoetust makstakse inimesele töötutoetuse võrra vähem, seega nende summaarne toimetulek sellest ei muutu. Töötukassa ülesanne ei ole sotsiaalabi andmine. SHS-i kohaselt peab isikule korraldama sotsiaalteenuste, sotsiaalhoolekande, vältimatu sotsiaalabi ja muu abi andmist tema rahvastikuregistrisse kantud elukoha järgne kohaliku omavalitsuse üksus. Kui inimene soovib tööle asuda ning vajab selleks töötukassa abi tööturumeetmete näol, siis seda abi saab ta jätkuvalt töötukassast.
48.	Täiendavalt juhime tähelepanu võimalikule sotsiaalhoolekande seaduse § 134 lg 4 punkti 2	Selgitatud. Muudatus on lastekaitse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse

	<p>muutmise vajadusele, tulenevalt tööturumeetmete seaduse § 32 lõikest 4.</p> <p>Tööturumeetmete seaduse § 32 lõige 4: kui isik on enne käesoleva seaduse jõustumist esitanud töötukassale avalduse tööotsijana arvelevõtmiseks ja tema kohta ei ole tehtud tööotsijana arvelevõtmise otsust, käsitatakse isikut alates 2024. aasta 1. jaanuarist käesoleva seaduse § 3 lõigete 4 ja 5 tähenduses töötajana või muu isikuna ja tema suhtes kohaldatakse tööturumeetmete seaduses sätestatud, ning tööotsijana arvelevõtmise otsust ei tehta. Sotsiaalhoolekande seaduse § 134 lg 4 punkt 2: toetuse taotleja või toetust taotleva perekonna liige on töövõimeline tööealine isik, kes ei tööta ega ole Eesti Töötukassas töötu või tööotsijana registreeritud.</p>	<p>eelnõus (§ 5 p 5), mis on hetkel Riigikogus (427 SE).</p>
Eesti Puuetega Inimeste Koda		
49.	<p>1. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM) on välja toonud, et plaanitavate seaduse muudatuste abil: <i>1) tagatakse sobivam tasakaal kindlustatu panuse ja saadava kindlustuskaitse vahel; 2) luuakse selgem ja eesmärgipärasem töötushüvitiste süsteem, mis soosib töötamist; 3) tagatakse terviklik töötushüvitise süsteem, mis võtab arvesse majandusolude muutumise mõju registreeritud töötusele.</i></p> <p>Eelnõust: Seadust täiendatakse järgnevalt: § 61. Õigus baasmääras töötuskindlustushüvitisele</p> <p><i>(1) Õigus baasmääras töötuskindlustushüvitisele on kindlustatul:</i></p> <p><i>1) kes on töötuna arvele võetud tööturumeetmete seaduse § 8 kohaselt ja</i></p> <p><i>2) kellel on töötuskindlustusstaazi vähemalt kuus kuud töötuna arvelevõtmisele eelnenu 36 kuu jooksul.</i></p> <p>EPIKoda peab vajalikuks märkida, et töötuskindlustuse üheks eesmärgiks on osaliselt kompenseerida kaotatud sissetulek, kuid hüvitise saamise eelduseks seatav eelneva töötamise ja kindlustusmaksete maksmise nõue ei täida võrdse kohtlemise sätteid. Suure hoolduskoormusega hõivatud inimeste panus ühiskonna hüvanguks vajab seaduses eraldi käsitlemist ja neile tuleb tagada väärikas ja võrdne võimalus töötuskindlustusele.</p> <p>EPIKoda toob välja, et plaanitava muudatusega kaob õigus baasmääras töötuskindlustushüvitisele tööga võrdsustatud tegevusega hõivatud inimestel, sh neil, kes on</p>	<p>Mittearvestatud ja selgitatud.</p> <p>Töötutoetus on riigi poolt makstav toetus. Töötuskindlustushüvitis on sundkindlustus. Kindlustatutel on kohustus kindlustusmakset maksta ja selle alusel tekib õigus riigipoolsele vastusooritusele.</p> <p>TKindLS § 4 lõike 1 punktist 1 tulenev kohustus maksta sundkindlustusmakset riivab kindlustatu PS §-s 32 tagatud omandipõhiõigust. PS § 32 lõike 2 esimese lause järgi on igäihel õigus oma omandit vabalt vallata, kasutada ja käsutada. Omandipõhiõigus kaitseb muude omandisuhete kõrval ka isiku vara kui tervikut, mida seadusest tulenev raha maksmise kohustus riivab. Ka õigus saada sundkindlustushüvitist on rahaliselt hinnatav õigus ja kuulub seetõttu omandipõhiõiguse kaitse alla.</p> <p>Sundkindlustusmakseid kogutakse sihtotstarbeliselt. Sundkindlustuse olemusest tulenevalt saab olla eesmärgiks vaid kindlustatutele hüvitiste maksmine. Kindlustus kaitseb vaid varem makseid teinud inimesi, samas kui</p>

<p>kasvatanud ühe vanema või eestkostjana kuni 18-aastast keskmise, raske või sügava puudega last, alla 8-aastast last või 8-aastast last kuni 1. klassi lõpetamiseni, olnud haiglaravil, hooldanud KOV üksusega sõlmitud kirjaliku lepingu alusel haiget, püsivalt töövõimetut, osalise või puuduva töövõimega isikut või vanurit, kes ei kuulu perekonnaliikmete hulka; hooldanud puudega inimest ja saanud KOV-lt hooldamise eest toetust.</p> <p>EPIKoja hinnangul on oluline tagada õigus töötuskindlustushüvitisele ka neile inimestele, kes suure hoolduskoormuse tõttu on tööturult eemale jäänud ning kellel seetõttu ei ole võimalik täita töötuskindlustusstaaži nõuet, kuid soovivad siseneda tööturule.</p> <p>Teeme ettepaneku täiendada seaduses §61. <i>Õigus baasmääras töötuskindlustushüvitisele on kindlustatul järgneva punktiga:</i></p> <p>3) tööga võrdsustatud tegevusega hõivatud inimestel, sh neil, kes on kasvatanud ühe vanema või eestkostjana kuni 18-aastast keskmise, raske või sügava puudega last, alla 8-aastast last või 8-aastast last kuni 1. klassi lõpetamiseni, olnud haiglaravil, hooldanud KOV üksusega sõlmitud kirjaliku lepingu alusel haiget, püsivalt töövõimetut, osalise või puuduva töövõimega isikut või vanemaelist, kes ei kuulu perekonnaliikmete hulka; hooldanud puudega inimest ja saanud KOV-lt hooldamise eest toetust.</p> <p>Lisaks juhime tähelepanu, et sõna “vanur” ei ole sobiv termin vanemaelistest inimestest rääkimiseks.</p>	<p>sotsiaalkaitset pakutakse kõigile abivajajatele.</p> <p>Ka Riigikohus on selgitanud, et töötuskindlustushüvitist makstakse vaid kindlustatutele, samas kui teisi töötuid aitab riik üldise sotsiaalkaitse raames.</p> <p>Töötuskindlustusvahendite kasutamine kindlustusmakseid mitte tasunud inimeste hüvanguks ei ole kooskõlas töötuskindlustuse eesmärgiga ja riivaks töötuskindlustusmaksete tasujate omandipõhiõigust.</p> <p>Inimestele, kes on töötud ja ei kvalifitseeru baasmääras töötuskindlustushüvitisele ning kellel puuduvad vahendid igapäevaseks toimetulekuks, nendele pakub riik abi toimetulekutoetusega.</p> <p>Ka kõik isikud, kes ei ole hooldamise tõttu saanud tööl käia, ei saa täna töötutoetust. Nende töötutoetuse saamine sõltub sellest, kas kohalik omavalitsus on nendega lepingu sõlminud ning see praktika on omavalitsuseti väga erinev. Hooldamisel tuleb sõlmida lepingud, millelt makstakse tööjõumaksud, sellisel juhul tekib neil ka kindlustuskaitse. Nende probleemide lahendamiseks tegeleb Sotsiaalministeerium.</p> <p>Kuna baasmääras töötuskindlustushüvitise puhul otsitakse kindlustusstaaži viimase 36-kuulise perioodi sees, ehk et see periood on pikem, kui näiteks töötutoetuse puhul, siis paljudel hooldajatel on siiski varasemas perioodis töötamine olnud ning nad kvalifitseeruvad ka baasmääras töötuskindlustushüvitisele.</p>
---	---

		<p>Kindlustatul, kes kasutas 36 kuu jooksul emapuhkust, isapuhkust, lapsendajapuhkust või vanemapuhkust, pikendatakse 36-kuulist perioodi puhkusel oldud aja võrra, kui sama aja kohta puuduvad andmed töötuskindlustusstaazi kohta. Seega kui neil varasemas perioodis on olnud vähemalt 8 kuud töötamist, siis nendel tekib samuti võimalus saada baasmääras töötuskindlustushüvitist.</p> <p>Eelnõus ei ole kasutatud sõna „vanur“. „Vanur“ on kasutusel kehtiva tööturumeetmete seaduse sõnastuses ning eelnõu seletuskirjas kehtiva tööturumeetmete seaduse sõnastusest erineva sõna kasutamine tekitaks segadust. Töötutoetuse regulatsiooni kehtetuks tunnistamisega kaotab kehtivuse ka säte, mille sõnastuses on sõna „vanurit“ kasutatud.</p>
50.	<p>MKM poolt 06.05.2024 läbiviidud seaduse muudatusi tutvustavas infotunnis jagatud slaididel 6 ja 8 on välja toodud, et töötutoetus/toimetulekutoetus kannavad sama eesmärgi ehk eesmärk on ennetada puudust ja vaesust. TöMS § 2 kohaselt on seaduse eesmärk <i>vähendada töötust ja lühendada selle kestust, ennetada töötust ning toetada tööhõives püsimist ja kvaliteetses tööhõives, suurendada tööjõu pakkumist ning toetada kaasavat ja kohanemisvõimelist tööturgu ja majanduse struktuurimuutusi tööturumeetmete abil.</i> Töötutoetuse eesmärki TöMS eraldi ei määratle, mistõttu on toetusele kohaldatav TöMS üldine eesmärk. SHS § 131 lg 1 kohaselt on toimetulekutoetuse eesmärk <i>isikute iseseisvat toimetulekut soodustava ajutise abimeetmena leevendada abi vajavate isikute ja perekondade</i></p>	<p>Selgitatud.</p> <p>Kõnealuseid küsimusi on käsitletud seletuskirja teise peatüki punktis 2.2.2 „Töötutoetuse kitsaskohad“, kus on muuhulgas viidatud ka Poliitikauuringute Keskus Praxis uuringule „Sotsiaalkaitsehüvitiste ja -toetuste mõju töömotivatsioonile“.²</p> <p>Töötutoetuse ega ka töötuskindlustushüvitise eesmärk ei ole toetada noorte õpinguid. Igal toetusel/hüvitisel on oma eesmärk. Õpingute toetamiseks on õppetootused ja õppelaen. Töötushüvitis on asendamaks tõise sissetuleku kaotust.</p>

² Leetmaa, R., Masso, M., Vörk, A., Karu, M., Veldre, V., Paulus, A., Turk, P. (2011). Sotsiaalkaitsehüvitiste ja -toetuste mõju töömotivatsioonile. Tallinn. Poliitikauuringute Keskus Praxis.

	<p><i>materiaalset puudust, tagades minimaalsed vahendid esmavajaduste rahuldamiseks.</i></p> <p>Eelneva tõttu jääb arusaamatuks, millele tuginedes leitakse eelnõus, et töötutoetus ja toimetulekutoetus kannavad sama eesmärki. Lisaks selgitatakse, et <i>töötutoetus ei aita vähendada pikaajalist töötust ja ennetada sotsiaalsel tõrjutust</i> (slaid 8), kuid ebaselgeks jääb, millele tuginedes on vastava arvamuseni jõutud, st kas arvamus tugineb eraldi teostatud uuringutel/analüüsidel vms.</p> <p><i>Toimetulekutoetuse arvestamise aluseks on üksi elava inimese või perekonna kõigi liikmete netosissetulek, tasumisele kuuluvad eluasemekulud ja toimetulekupiir. Toimetulekutoetust makstakse siis, kui kõik muud vaesuse ja puuduse leevendamise abinõud on osutunud ebapiisavaks.</i> (https://www.sm.ee/toimetulekutoetus)</p> <p>Juhime tähelepanu, et toimetulekutoetus on nõu leibkonnatoetus, mille suurus sõltub mh nt võetud laenukohustustest jms. Leibkonna liikmena arvestatakse ka kuni 24-aastast õppivat noort. Töötutoetus on isikupõhine toetus ja seda saab taotleda ka kõrgkoolis õppija.</p> <p>Plaanitavate muudatuste raames kaob õigus töötutoetusele kõigil, kellel ei ole nõutavat 6 kuu pikkust töötukindlustusstaazi. Samas ei pruugi nad kvalifitseeruda toimetulekutoetuse saajaks ning seeläbi inimeste rahaline olukord ei parane, vaid halveneb.</p>	<p>Noored, kes õpivad statsionaaris või täiskoormusega, nende puhul kehtib eeldus, et nende põhitöö on õppimine ning kehtivas süsteemis saavad nad ka töötuna arvele tulla ja töötutoetust üksnes juhul, kui nad on varasemalt vähemalt 180 päeva töötanud. See noor, kes on varasemalt töötanud kvalifitseerub tulevikus ka baasmääras töötuskindlustushüvitisele.</p> <p>Eelnõusse on lisatud SHS-i muudatus, mis võimaldab kuni 24-aastastele õpilastele ja üliõpilastele erandkorras määrata toimetulekutoetust, kui suhted pereliikmetega on katkenud või vanematel puudub võimekus oma lapsi toetada.</p> <p>Kui inimene toimetulekutoetusele ei kvalifitseeru, siis järelikult leibkonnas on vahendid igapäevaseks toimetulekuks olemas ning puudub vajadus riigipoolse abi järele.</p>
51.	<p>Planeeritava muudatuse üks eesmärke on ka sotsiaalabi andmise ühtlustamine (slaid 20). EPIKoja hinnangul on ebaselge, kuidas plaanitakse eelnõuga reguleerida sotsiaalabi andmise aluseid ja korda, sh ühtlustada sotsiaalabi andmist. Asjaolu, et teatud sihtgrupp (töötutoetuse saajad) suunatakse toimetuleku saamiseks kohaliku omavalitsuse poole, ei ole võrdsustatav sotsiaalabi andmise süsteemi ühtlustamisega. Ka on toimetulekutoetuse saamise tingimused liigselt kitsendavad ning toetuse määrad ei kata tegelikke elukallidusega seonduvaid kulutusi, mistõttu ei ole tegemist võrreldavate toetustega ja toimetulekutoetus ei ole üks-ühele kohalduv/efektiivne alternatiiv töötutoetusele.</p> <p>Lisame täiendavalt, et toimetulekutoetuse kui meetme efektiivsust on 2023. aastal hinnanud ka Riigikontroll, kes leidis, et ühtlustamist ja selgitamist vajab toetuse maksmise piirmääradega</p>	<p>Selgitatud.</p> <p>Sotsiaalabi ühtlustamise all on silmas peetud, et töötushüvitiste süsteemist ei maksta edaspidi sotsiaaltoetusele omast töötutoetust. Töötukassa ülesanne ei ole sotsiaalabi andmine. SHS-i kohaselt peab isikule korraldama sotsiaalteenuste, sotsiaaltoetuste, vältimatu sotsiaalabi ja muu abi andmist tema rahvastikuregistrisse kantud elukoha järgne kohaliku omavalitsuse üksus.</p> <p>Inimesed, kes on töötanud ja kindlustusmaksleid tasunud ning töise sissetuleku kaotanud, nendele makstakse töötuskindlustushüvitist.</p> <p>Inimesed, kes on saanud töötutoetust, kuid kes baasmääras</p>

	<p>seonduv, toimetulekutoetuse kui riikliku ülesande juhtimine SOMi poolt ei ole olnud piisav ning KOVide praktika on läinud liialt isevooluted, mille tagajärjeks on abivajajate liigne koormamine andmete esitamisel ja ebahühtlane abiefekt inimeste majandusliku olukorra parandamisel (16215_RKTR_3559_2-1.4_2299_002-2.pdf). EPIKoja hinnangul kinnitab Riigikontrolli analüüs, et inimeste suunamine toimetulekutoetuse saamiseks omavalitsusse ei pruugi olla kiire ega tõhus lahendus.</p>	<p>hüvitisele ei kvalifitseeru, st et nad ei ole viimase 36 kuu jooksul 8 kuud töötanud, ehk et neil ei olnud ka enne töötukassasse tulekut regulaarset töist sissetulekut, mille kaotust tuleks kindlustussüsteemist asendada. Kui inimesel puudus 3 aasta jooksul vajadus töise sissetuleku järele, siis järelikult olid muud vahendid, millest inimene oma toimetuleku tagas ning edaspidi tuleb hinnata, kas inimesel on vajadus riigipoolse abi järele või mitte. Ja seda abivajadust hinnatakse toimetulekutoetuse süsteemis.</p>
52.	<p>Eelnõu seletuskirjas on välja toodud, et: <i>Eelnõukohase seadusega lahendada kavandatud probleeme on analüüsitud Sotsiaalministeeriumi koostatud töötuskindlustuse seaduse ning tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuses⁹ (VTK), mis esitati 24. jaanuaril 2020. aastal kooskõlastamiseks ja arvamuse avaldamiseks ministeeriumidele ja teistele huvigruppidele. Peame vajalikuks märkida, et kahjuks ei kaasatud sellesse protsessi EPIKoda ega küsitud puuetega inimesi esindavate organisatsioonide arvamust plaanitavatele seaduse muudatustele.</i></p>	<p>Täname info eest.</p>
53.	<p>EPIKoja sihtgrupi vaatest jääb jätkuvalt ebaselgeks planeeritavate muudatuste mõjudega seonduv (slaidid 15-16), mistõttu soovime selles osas täiendavat kirjalikku selgitust. Leiame kokkuvõtvalt, et igati tervitatav on uute lahenduste otsimine, süsteemide korrastamine jms, kuid muudatuste alused ja eeldused peavad olema selged ning läbimõeldud, võimalikud kitsaskohad kaardistatud ning muudatused sihtgruppidele üheselt arusaadavalt ja mõistetavalt kommunikeeritud. EPIKoda on valmis teinud ettepanekuid ja välja toodud murekohti lähemalt selgitama.</p>	<p>Selgitatud. Muudatuste mõjusid on pikemalt selgitatud seletuskirja 6. peatükis. Palume tutvuda seletuskirjaga.</p>